

Rapport 6717

WASSENAARSTRAAT TE GEMERT

Wassenaarstraat te Gemert, gemeente Gemert-Bakel

Een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek

Colofon

ADC Rapport 6717

Wassenaarstraat te Gemert, gemeente Gemert-Bakel

Een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek

Auteur:

In opdracht van: Goed Wonen Gemert

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 3 oktober 2025

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Status rapportage:

Versie 1.0

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten

Nijverheidsweg-Noord 114

3812 PN Amersfoort

Tel. 033-299 81 81

E-mail info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding en administratieve gegevens	8
2 Bureauonderzoek	11
2.1 Doelstelling en vraagstelling	11
2.2 Methode	11
2.3 Resultaten	11
2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie	28
3 Inventariserend Veldonderzoek	30
3.1 Verkennend booronderzoek: doel- en vraagstelling	30
3.2 Methode	30
3.3 Resultaten Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)	31
3.4 Conclusies	34
4 Aanbeveling	36
Literatuur	37
Geraadpleegde websites	38
Lijst van afbeeldingen en tabellen	39
Bijlagen	40

Samenvatting

In opdracht van Goed Wonen Gemert heeft ADC ArcheoProjecten in augustus en september 2025 een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek uitgevoerd op de locatie Wassenaarstraat te Gemert, gemeente Gemert-Bakel. De aanleiding voor het onderzoek is de voorgenomen sloop van de bestaande woningen gevolgd door nieuwbouw. Dit betreft een binnenplanse omgevingsplanactiviteit (OPA) waarvoor een vergunning nodig is.

Op basis van het bureauonderzoek is een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld. Het plangebied is gelegen op de rand van de Peelhorst. Op grond van deze ligging moet in de top van het aanwezige dekzand rekening worden gehouden met archeologische resten vanaf het Laat-Paleolithicum. Resten uit het Laat-Paleolithicum en het Mesolithicum zullen verband houden met (mogelijk) tijdelijke kampen van jager-verzamelaars. Dergelijke vindplaatsen worden vooral in zogenoemde landschappelijke gradiëntzones aangetroffen en manifesteren zich in de vorm van een strooiing van voornamelijk vuurstenen artefacten en houtskool alsmede ondiepe grondsporen in de vorm van haardkuilen. Vanwege het ontbreken van een duidelijke gradiëntzone, zoals een overgang naar een beekdal, geldt hiervoor een middelhoge verwachting.

Vanaf het Neolithicum komen ook bewoningssporen voor van vroege landbouwers, bestaande uit onder andere paalkuilen, waterputten, greppels en spit- of haksporen. Op grond van de nabijheid van een prehistorische noord-zuidroute geldt hiervoor een hoge archeologische verwachting. Indien aanwezig zullen de resten zich in de top van het onverstoorde dekzand, direct onder een plaggendek, aftekenen. Ze zullen uitgezonderd diepe paalsporen en waterputten, tot circa een halve meter in deze afzettingen reiken. Het voormalige loopoppervlak met inbegrip van een eventuele vondstlaag zal waarschijnlijk zijn verploegd en opgenomen in de bovengrond.

In de 13^e eeuw (of mogelijk iets eerder) ontstond ten westen van het plangebied de nederzetting Gemert. Ten behoeve van de verhoging van de bodemvruchtbaarheid en de verbetering van de bodemstructuur werden de gronden rondom de nederzetting bemest met plaggenmest. Op deze wijze raakte de oorspronkelijke bodem afgedekt met een plaggendek. Eventuele sporen zullen verband houden met de ontginning van het gebied en eeuwenlange gebruik als bouwland en bestaan uit greppels en spit- en ploegsporen. Hiervoor geldt een hoge verwachting. Gelet op het historisch landgebruik geldt een lage verwachting voor bewoningssporen uit de Late Middeleeuwen of de Nieuwe tijd.

In de jaren vijftig van de vorige eeuw werd het plangebied onderdeel van de woonwijk Molenakker en werd de huidige bebouwing gerealiseerd. Hierbij zal de bodem zijn geëgaliseerd en/of omgewerkt. Proefsleuvenonderzoek direct ten oosten en noordoosten van het plangebied heeft aangetoond dat de naoorlogse woningbouw als gevolg van de ondiepe funderingen de ondergrond relatief beperkt heeft verstoord. Wel moet rekening worden gehouden met verstoringen door de winning van zand in de periode voorafgaand aan de aanleg van de woonwijk (eind 19^e-begin 20^e eeuw).

Om bovenstaande verwachting te toetsen en aan te vullen is in het plangebied een verkennend booronderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek wijst uit dat de diepere ondergrond wordt gevormd door zwak tot sterk siltig, zeer fijnkorrelige dekzand (Laagpakket van Wierden, Formatie van Bortel). Het dekzand gaat op een diepte variërend van 45 tot 125 cm -mv (circa 15,05 tot 14,55 m +NAP) via een scherpe grens over in een 30 tot 125 cm dik pakket matig humeus zand, dat als een vergraven landbouwdek wordt geïnterpreteerd. Dit dek reikt tot aan het maaiveld of wordt afgedekt door een dunne laag ophoogzand en straatwerk.

Uit het ontbreken van (resten van) een podzolbodem en de aanwezigheid van humushoudende zandbrokken die in de huidige top van het dekzand zijn aangetroffen kan worden afgeleid dat de oorspronkelijke top is afgegraven of volledig opgenomen in de bovengrond. Dit komt grotendeels overeen met waarnemingen die tijdens een proefsleuvenonderzoek direct ten oosten en noordoosten van het plangebied zijn gedaan. Omdat in geen van de boringen een intact profiel is

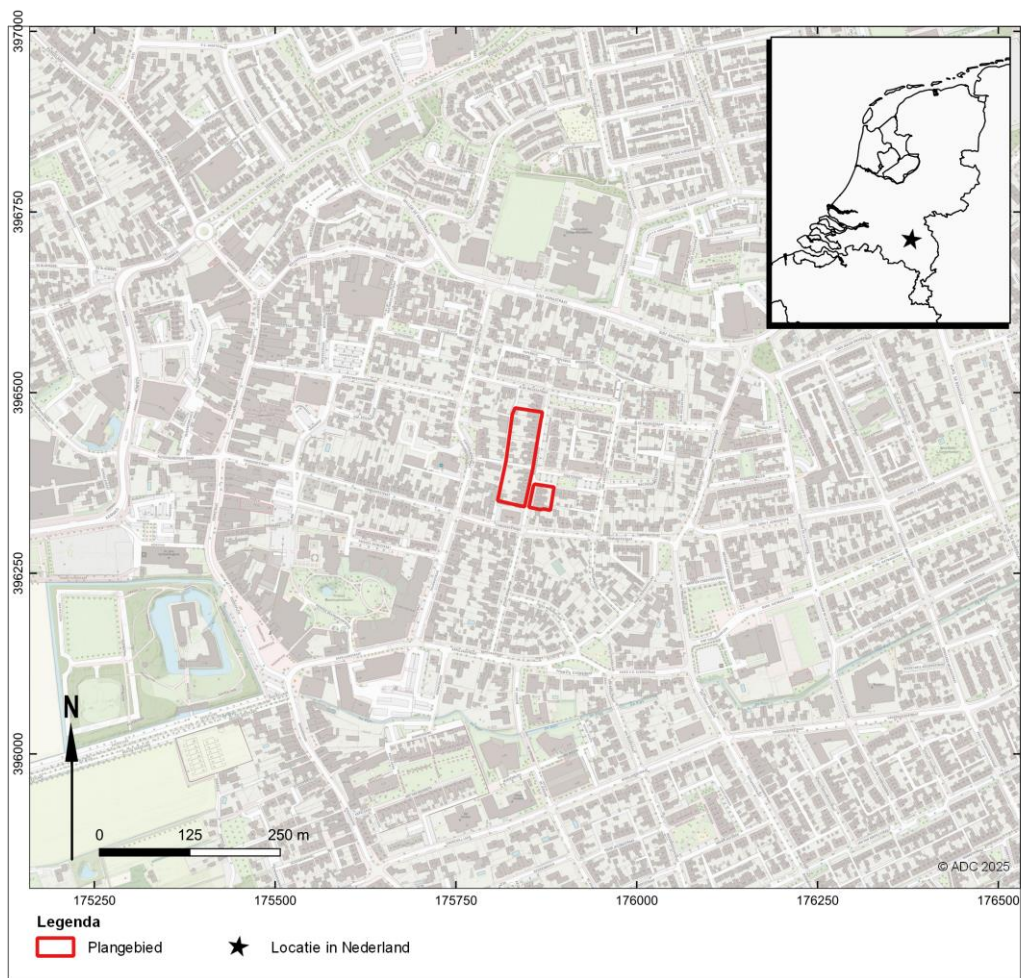

aangetroffen, kan niet exact worden bepaald hoeveel van de oorspronkelijke bodemopbouw is verdwenen. De huidige verstoringen reiken tot een diepte van 55 tot 125 cm -mv (circa 15,00 tot 14,55 m +NAP). Beneden dit niveau is de bodemopbouw intact.

Doordat de oorspronkelijke top van het dekzand als gevolg van (sub)recente bodemingrepen niet meer aanwezig is, wordt de archeologische verwachting voor resten uit de periode Laat-Paleolithicum t/m Middeleeuwen als laag beschouwd. Van eventuele vindplaatsen zal hooguit het onderst deel van diep ingegraven grondsporen (zoals een waterput) bewaard zijn gebleven. Ondiepere sporen zullen volledig zijn verdwenen. Het verkennend booronderzoek heeft evenmin aanwijzingen voor resten uit de periode Late Middeleeuwen t/m Nieuwe tijd opgeleverd. De archeologische verwachtingen voor resten uit deze periode wordt daarom onverminderd als laag beschouwd.

ADC ArcheoProjecten adviseert om het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is altijd mogelijk dat tijdens grondwerkzaamheden onverwacht archeologische vondsten aan het licht komen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van de grondwerkzaamheden te wijzen op de plicht deze zogenoemde toevalsvondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 5.10 en 5.11 van de Erfgoedwet. De melding dient behalve bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) tevens plaats te vinden bij de gemeente Gemert-Bakel.

Wij wijzen erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

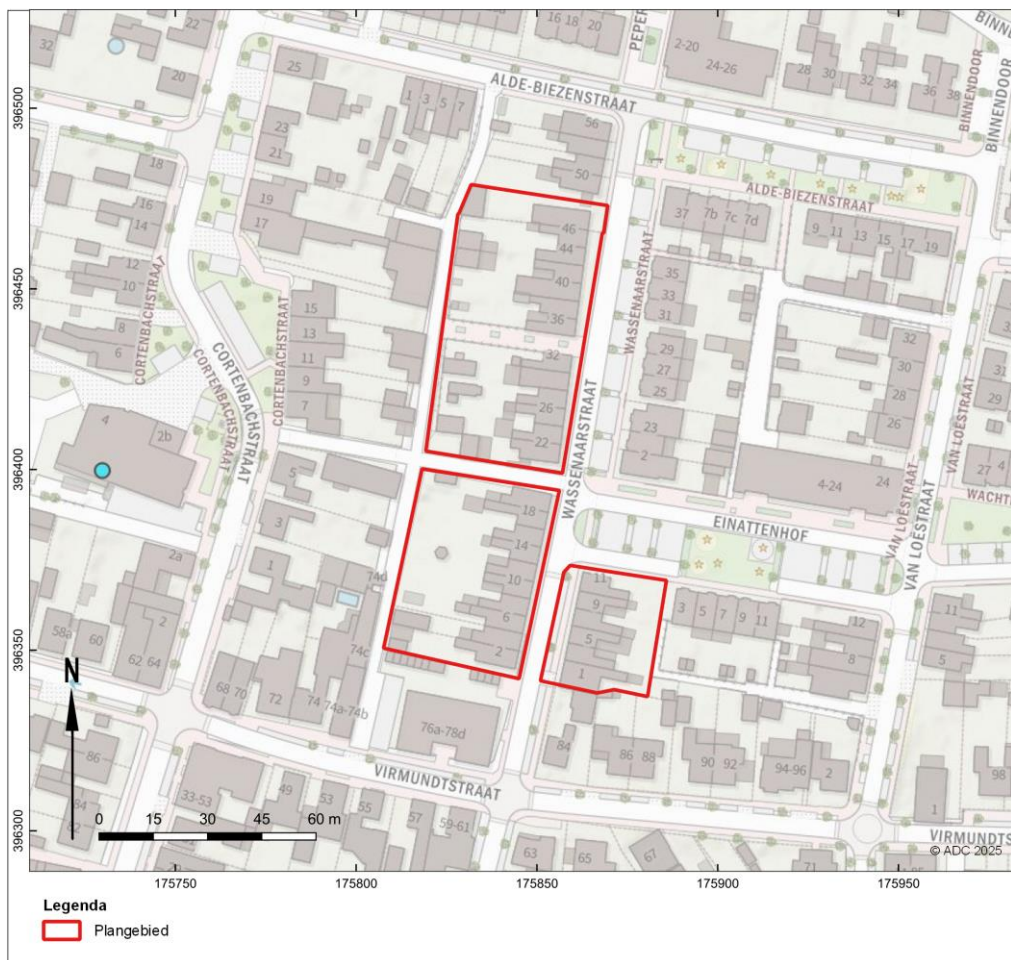

Afb. 1. Locatie van het plangebied

1 Inleiding en administratieve gegevens

In opdracht van Goed Wonen Gemert heeft ADC ArcheoProjecten in augustus en september 2025 een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek uitgevoerd op de locatie Wassenaarstraat te Gemert, gemeente Gemert-Bakel (afb. 1 en 2). De aanleiding voor het onderzoek is de voorgenomen sloop van de bestaande woningen gevolgd door nieuwbouw. Dit betreft een binnenplanse omgevingsplanactiviteit (OPA) waarvoor een vergunning nodig is.

Afb. 2. Detailkaart van het plangebied

Sinds 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht. De Omgevingswet brengt regelgeving over ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water samen in één wettelijk stelsel. De wet vormt daarmee de basis voor een samenhangende benadering van de fysieke leefomgeving. In deze wet zijn de bestemmingsplannen vervangen door een omgevingsplan voor de hele gemeente en is ook de beheersverordening uit de Wet ruimtelijke ordening opgenomen.

Bij een 'reguliere' omgevingsvergunning (OPA) is het Omgevingsplan leidend bij het vaststellen van de onderzoeksplicht. In het omgevingsplan van de gemeente Gemert-Bakel zijn de archeologische beleidsregels nog niet verwoord. In het tijdelijke omgevingsplan zijn de oude bestemmingsplannen opgenomen. In het voormalige vigerende bestemmingsplan Woongebied Gemert 2011, dat op 29 juni 2011 onherroepelijk door de gemeente Gemert-Bakel is vastgesteld heeft het plangebied de Waarde - Archeologie 5. Volgens de hieraan gekoppelde bestemmingsregels mogen geen gebouwen dan wel bouwwerken, geen bebouwen zijnde, worden gebouwd met uitzondering van: het bouwen van bouwwerken tot een oppervlakte van maximaal 2.500 m² en niet dieper dan 0,40 m onder maaiveld. Omdat de archeologische vrijstellingsgrenzen worden overschreden dient de

initiatiefnemer in het kader van vergunningsprocedure een rapport te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende in beeld is gebracht. In het kader van dit proces heeft het in dit rapport beschreven onderzoek plaatsgevonden.

In Nederland dient het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied te gebeuren conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 4.2). Gemeenten kunnen hierop aanvullende uitvoeringskaders vaststellen. De gemeente Gemert-Bakel heeft geen aanvullende uitvoeringskaders vastgesteld voor het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek binnen het plangebied, noch zijn deze voor dit project afzonderlijk opgesteld. Voor dit onderzoek zijn daarom de protocollen van de vigerende KNA gevolgd.

De volgende administratieve gegevens zijn van toepassing:

opdrachtgever:	Goed Wonen Gemert Postbus 82 5420 AB Gemert Tel.: 0492 - 34 88 88
fasen AMZ-cyclus:	Een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek
aanleiding:	woningbouw
locatie:	Wassenaarstraat
plaats:	Gemert
gemeente:	Gemert-Bakel
provincie:	Noord-Brabant
kadastrale gegevens:	<u>westelijk deelgebied:</u> gemeente Gemert sectie M nummer 2224, 2225, 2692, 4956, 5332 (gedeeltelijk) en 5530 <u>oostelijk deelgebied:</u> gemeente Gemert sectie M nummer 5740 (gedeeltelijk)
kaartblad:	51F (1:25.000)
oppervlakte plangebied:	5132 m ² (westelijk deelgebied) en 957 m ² (oostelijk deelgebied)
coördinaten:	<u>westelijk deelgebied:</u> 175.832 / 396.479 (NW) 175.870 / 396.473 (NO) 175.808 / 396.351 (ZW) 175.845 / 396.342 (ZO) <u>oostelijk deelgebied:</u> 175.859 / 396.373 (NW) 175.886 / 396.369 (NO) 175.851 / 396.342 (ZW) 175.880 / 396.357 (ZO)
bevoegde overheid met contactgegevens:	Gemeente Gemert-Bakel Postbus 10 000 5420 DA Gemert Tel.: 0492 – 378 500 E-mail: gemeente@gemert-bakel.nl
deskundige namens de bevoegde overheid met contactgegevens:	Gemeente Gemert-Bakel Postbus 10 0000 5420 DA Gemert Tel.: 0492 – 378 500
goedkeuring rapport door bevoegde overheid:	nog niet bekend
Archis-zaaknummer:	5844064001
ADC-projectcode:	003271
auteur(s):	
projectmedewerker(s):	n.v.t.
autorisatie:	
periode van uitvoering:	augustus en september 2025
beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort

2 Bureauonderzoek

2.1 Doelstelling en vraagstelling

Het bureauonderzoek vormt de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van bureauonderzoek is het aan de hand van bestaande bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde archeologische verwachting.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- *Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?*
- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*

2.2 Methode

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 4.2 Landbodems, protocol 4002 Bureauonderzoek.

Tijdens het bureauonderzoek worden diverse bronnen geraadpleegd, op basis waarvan een gespecificeerde archeologische verwachting wordt opgesteld. Deze kan worden beschouwd als de conclusie van het bureauonderzoek, omdat hierin wordt aangegeven of archeologische waarden in het plangebied worden verwacht. Als dit het geval is, zal zo mogelijk de aard, de omvang, de diepteligging en de datering van deze waarden worden beschreven. Indien relevant zal de omvang worden weergegeven op een kaart.

2.3 Resultaten

2.3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied, beschrijving huidig gebruik en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik

Het plangebied is gelegen in de bebouwde kom van Gemert, op circa 300 m ten oosten van de dorpkern, en maakt deel uit van de woonwijk Molenakker. Het bestaat uit twee deelgebieden, die door de Wassenaarstraat van elkaar worden gescheiden.

Het westelijk deelgebied is kadastraal bekend als gemeente Gemert sectie M nummer 2224, 2225, 2692, 4956, 5332 (gedeeltelijk) en 5530 en wordt aan de noord- en zuidzijde begrensd door woonpercelen (Wassenaarstraat 48 en Vermundtstraat 76a-78d) en aan de westzijde door een voetpad en aan de oostzijde door de Wassenaarstraat. De omvang van dit deelgebied bedraagt 5132 m².

Het oostelijk deelgebied is kadastraal bekend als gemeente Gemert sectie M nummer 5740 (gedeeltelijk) en wordt aan de noord- en westzijde begrensd door de openbare weg en aan de oost- en zuidzijde door woonpercelen (Einattenhof 3 en Vermundtstraat 84 en 86). De omvang van dit deelgebied bedraagt 957 m².

Afb. 3. Plangebied geprojecteerd op een recente luchtfoto

Afb. 4. Foto van het plangebied genomen in noordelijke richting

Afb. 5. Foto van het plangebied genomen in zuidelijke richting

Beide deelgebieden zijn deels bebouwd. De bebouwing dateert volgens de Basisadministratie Adressen en Gebouwen (BAG)¹ uit 1950. Ze bestaat in het westelijk deelgebied uit twee blokken met rijwoningen en bijhorende bergingen, in het oostelijk deelgebied uit één blok met rijwoningen en bijbehorende bergingen. De onbebouwde delen bestaan uit tuin, terras of oprit.

Recentelijk is in het plangebied een milieukundig verkennend bodemonderzoek uitgevoerd. De resultaten hiervan zijn niet beschikbaar.

In het kader van het onderzoek zijn gegevens met betrekking tot de aanwezigheid van ondergrondse kabels en leidingen opgevraagd bij het KLIC.² Uit de ontvangen gegevens blijkt dat deze aanwezig zijn. Het gaat daarbij om aansluitingen van nutsvoorzieningen die van de openbare weg naar de woningen zijn aangelegd.

Van het plangebied zelf zijn onvoldoende archeologische en aardkundige gegevens beschikbaar om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische verwachting. Daarom zijn tevens gegevens betrokken uit de directe omgeving, waarmee het onderzoeksgebied kan worden gedefinieerd als het gebied binnen een straal van circa 100 m rondom het plangebied. De begrenzing van deze zone is gebaseerd op het gegeven dat hierbinnen sprake is van voldoende informatie om een uitspraak te doen over de archeologische verwachting die representatief is voor het plangebied.

Afb. 6. Toekomstige situatie

De voorgenomen ontwikkeling in het plangebied bestaat uit de sloop van de bestaande woningen gevolgd door nieuwbouw. Deze zal deels op een andere locatie dan de huidige bebouwing worden gerealiseerd. In het westelijk deelgebied zal de nieuwbouw uit drie appartementencomplexen met een grondplan van respectievelijk 547, 600 en 600 m² bestaan. In het oostelijk deelgebied zal de

¹ <https://bagviewer.kadaster.nl/>

² meldnummers 25G0590806 en 25G0590813.

nieuwbouw uit een complex met rijwoningen met een grondplan van 351 m² bestaan. Zowel onder de appartementencomplexen als de rijwoningen zijn geen kelders voorzien. De funderingsconstructies zijn niet bekend. De onbebouwde delen zullen worden ingericht als parkeerterrein of tuin.

De consequentie van de voorgenomen ontwikkeling kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

2.3.2 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Tabel 2. Aardwetenschappelijke informatie in het plangebied

Bron	Informatie
Geologische kaart 2021³	Nuenen Groep, veelal met de Formatie van Twente ⁴ aan de bovenkant: dekzand dunner dan 2 m op fluvioperiglaciale afzettingen (kaartcode: Nu4)
Geomorfologische kaart, schaal 1:50.000⁵	niet geclassificeerd (bebouwd), aangrenzende eenheden: plateau-achtige horst met een bovengrond van (grof-)zandige rivierafzettingen en bedekt met dekzand (kaart-code: 4F01rd) en dalvormige laagte (kaartcode: 22R23)
Bodemkaart, schaal 1:50.000⁶	niet geclassificeerd (bebouwd), aangrenzende eenheid: hoge zwarte enkeerdgronden; leemarm en zwak lemig fijn zand (bodemcode: zEZ21)
Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN4)⁷	15,4 tot 15,8 m +NAP
Grondwatertrap⁸	niet geclassificeerd

³ Rijks Geologische Dienst 1973.

⁴ verouderde terminologie, volgens huidige lithostratigrafische indeling (TNO 2013) Formatie van Bostel.

⁵ BRO 2023.

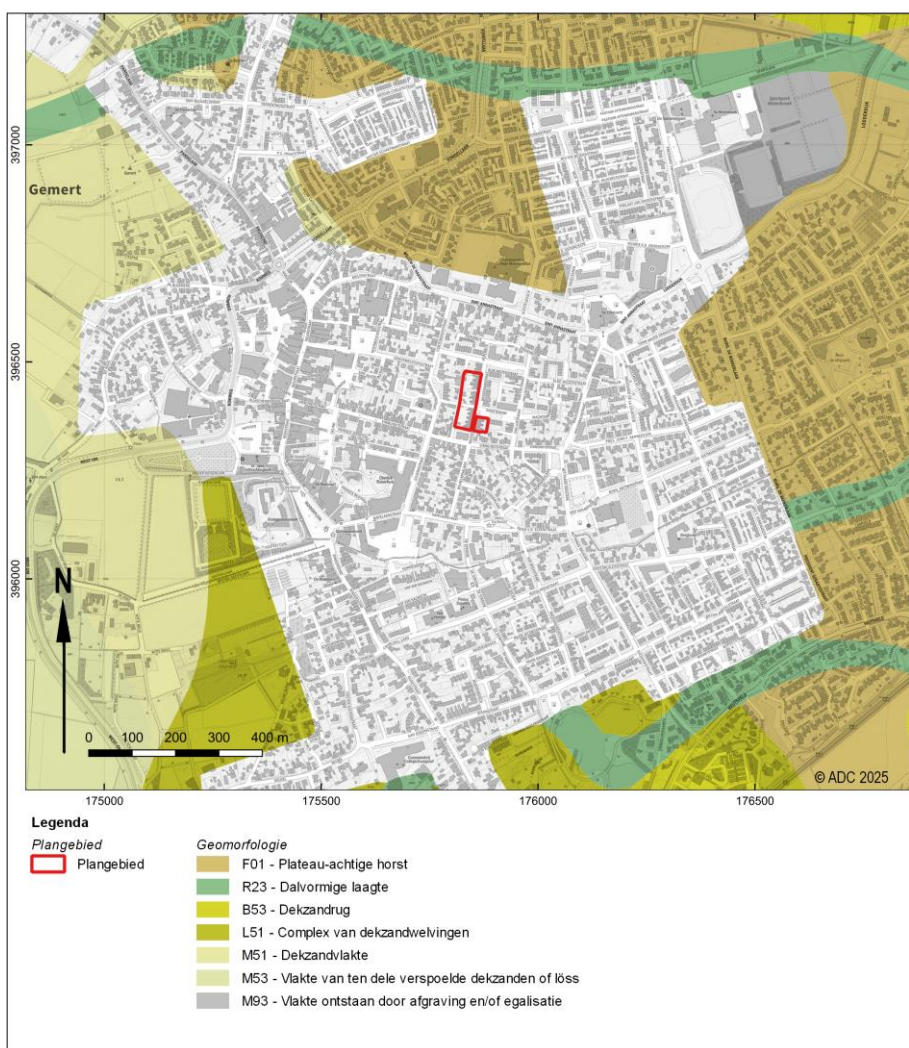
⁶ BRO 2023.

⁷ <https://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer>

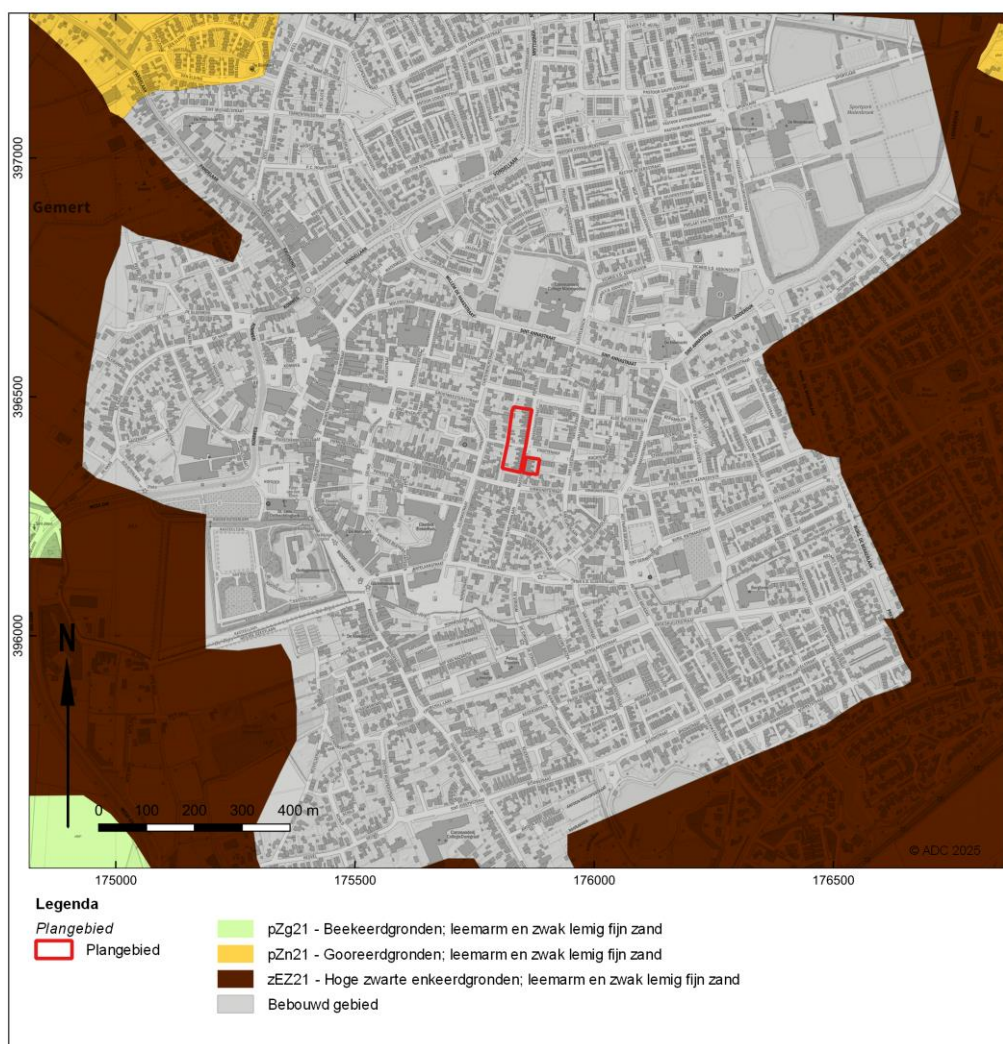
⁸ <https://www.broloket.nl/ondergrondmodellen/kaart>

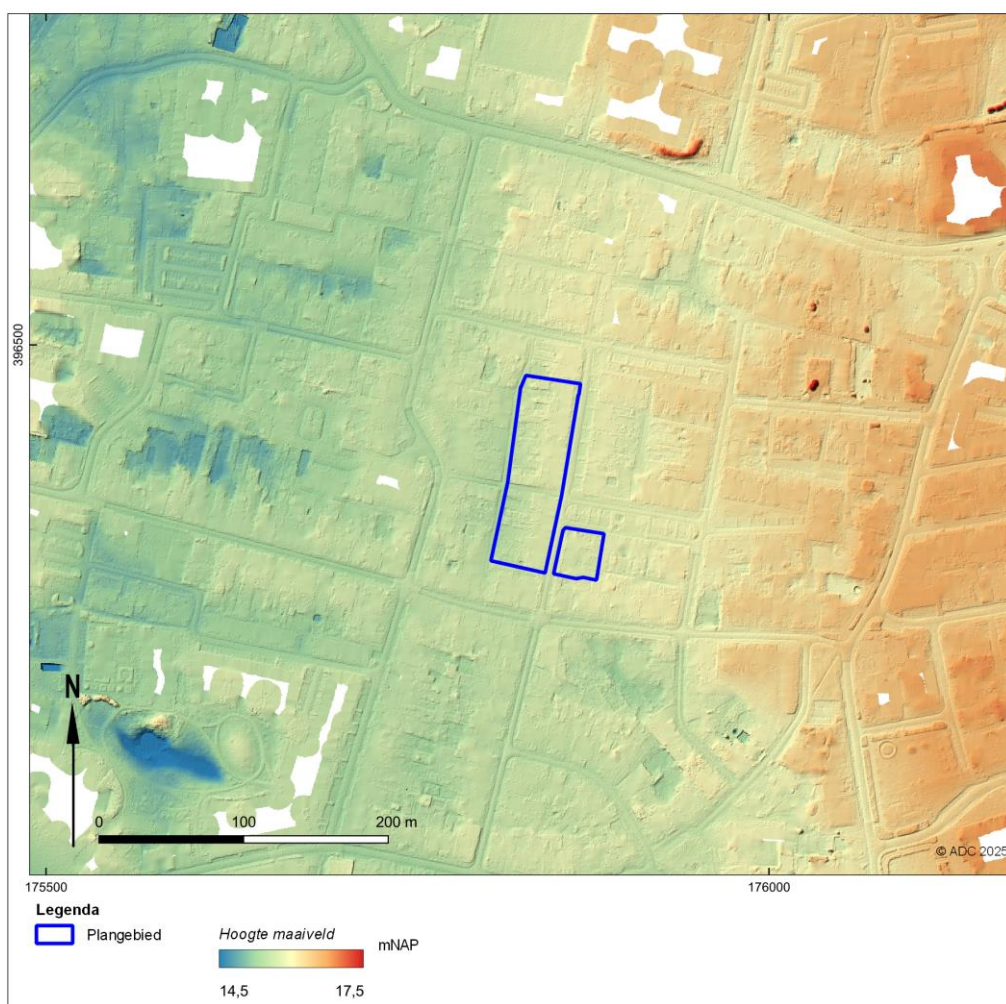
Afb. 7. Plangebied op een uitsnede van de Geologische kaart van Nederland 1:50.000 (naar Rijks Geologische Dienst 1973)

Afb. 8. Plangebied op een uitsnede van de Geomorfologische kaart schaal 1:50.000 (BRO)

Afb. 9. Plangebied op een uitsnede van de Bodemkaart schaal 1:50.000 (BRO)

Afb. 10. Plangebied op een hoogtebeeld van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN4)

Geologie en geomorfologie

Het onderzoeksgebied bevindt zich in het zuidelijk zandgebied, op de rand van de Peelhorst, die zich op de Geomorfologische kaart schaal 1:50.000⁹ als een 'plateau-achtige horst' manifesteert. Dit is een tektonisch opheffingsgebied, dat aan beide zijden wordt begrensd door afschuivingen (breuken). De afschuiving aan de zuidwestzijde betreft de Peelrandbreuk die van zuidoost naar noordwest door het onderzoeksgebied loopt. Deze breuk vormt de scheiding met de Centrale Slenk. Het tektonisch dalingsgebied is in het Pleistoceen grotendeels opgevuld met sedimenten van lokale oorsprong. Doordat de opvulling min of meer gelijke tred hield met de daling van het gebied, is in het terrein slechts incidenteel een overgang van horst naar slenk zichtbaar door markante hoogteverschillen.¹⁰

Uit de Geologische kaart van Nederland 1:50.000¹¹ is af te leiden dat de ondiepe ondergrond van het onderzoeksgebied uit smeltwaterafzettingen bestaat. Hierop bevindt zich een pakket dekzand waarvan de dikte tot minder dan 2 m beperkt is. Beide afzettingen zijn gevormd tijdens het Midden-/Laat-Pleistoceen en Vroeg-Holoceen en behoren volgens de huidige lithostratigrafische indeling¹² tot de Formatie van Boxtel. De smeltwaterafzettingen werden gevormd aan het begin of aan het eind van de ijstijden of gedurende perioden van een tijdelijk warmer klimaat tijdens de ijstijden. Bij

⁹ BRO 2023.

¹⁰ Stichting voor Bodemkartering 1981.

¹¹ Rijks Geologische Dienst 1973.

¹² TNO 2013.

de afwezigheid van permafrost vond op grote schaal transport van materiaal plaats van de Peelhorst naar de Centrale Slenk.

Dekzand is hoofdzakelijk tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien (115.000 tot 11.700 jaar geleden), gevormde windafzetting (Laagpakket van Wierden). In de afzetting van het dekzand zijn meerdere fasen te onderscheiden die samen hangen met klimaatswisselingen. In begin van het Weichselien was er nog vrij veel vegetatie, waardoor de zandverstuivingen slechts een lokaal karakter hadden.¹³ In het Pleniglaciaal (Midden-Weichselien) was de vegetatie vrijwel verdwenen, waardoor op grote schaal verstuing kon optreden. Het dekzand uit deze periode is veelal horizontaal gelaagd en er komen lemige banden in voor, die mogelijk het resultaat zijn van het oppervlakkig afstromen van sneeuwmeltwater over de diep bevroren ondergrond. Daarbij ontstonden dalvormige laagtes, onder meer ten zuiden van het plangebied waar tegenwoordig De Rips, een gegraven beek, stroomt.

2

Aan het eind van het Weichselien en in het begin van het Holoceen, het huidige geologische tijdvak (11.700 jaar geleden tot heden), nam de vegetatie toe, waardoor de verplaatsing van zand door de wind steeds minder werd en het zachtglooiende dekzandrelief gefixeerd raakte. In gebieden met schaarse vegetatie of daar waar de vegetatie door de mens beschadigd was, vond verstuing plaats.¹⁴ Hierbij werd een dunne laag stuifzand (Laagpakket van Kootwijk) over oudere afzettingen neergelegd.

Bodem

Op de Bodemkaart schaal 1:50.000¹⁵ bevindt het plangebied zich in een zone die op grond van het ontbreken van voldoende bodemkundige gegevens niet gekarteerd is. Deze zone beslaat de bebouwde kom van Gemert. Aangenomen mag worden dat de bodemopbouw van dezelfde aard is (geweest) als de gebieden rondom de bebouwde kom. Op grond hiervan moet rekening worden gehouden met hoge zwarte enkeerdgronden ontwikkeld in leemarm en zwak lemig fijn zand (kaartcode: EZ21). Deze gronden zijn kenmerkend voor relatief arme zandgronden met een goede natuurlijke ontwatering. Om die reden werden ze bij voorkeur uitgekozen voor de landbouw. Om de bodemvruchtbaarheid en waterhuishouding te verbeteren, werd vanaf de Middeleeuwen gebruik gemaakt van mest uit potstallen.

De mest bestond uit strooisel dat in de stal werden gelegd om de uitwerpselen van het gestalde vee op te vangen.¹⁶ Deze 'mest' werd vervolgens op de akkers gebracht. Op deze wijze kon een akkercomplex op zandgrond gedurende eeuwen jaarlijks opnieuw bebouwd worden zonder dat de bodem uitgeput raakte. Als strooisel werd vooral maaisel van de heide gebruikt, dat met de mest vermengd werd. Langzaam ontwikkelde zich een bemestingssysteem, waarbij complete heideplaggen en graskluiten aan dit maaisel werden toegevoegd, samen met allerlei ander organisch materiaal. In de 17^e en 18^e eeuw werd ook zand toegevoegd, zodat ook de natte mest behouden bleef. Door dit bemestingssysteem werden de akkers opgehoogd en ontstond een zwarte eerdlaag, ook wel plaggendek genoemd. In geval van een dikte van meer dan 50 cm is er bodemkundig gezien sprake van enkeerdgronden.

Onder het plaggendek kunnen resten van een podzolprofiel aanwezig zijn. De aanwezigheid van een podzol is het resultaat van uitspoeling, verplaatsing en neerslag van organische stof en ijzer- en aluminiumoxiden. Door grondbewerking is meestal het bovenste deel opgenomen in het bovenliggende plaggendek en spreekt men van een 'onthoofd podzolprofiel'.

Vanwege de beschermende werking van een plaggendek kunnen archeologische sporen uit de perioden van vóór de Late Middeleeuwen, die zich onder dit dek bevinden, goed geconserveerd zijn. Uit onderzoek is bovendien gebleken dat de grote oude akkercomplexen in de Middeleeuwen en daarvoor plaatsen waren die zich leenden voor permanente bewoning. In het plangebied kan bij

¹³ Stouthamer *et al.* 2015.

¹⁴ *ibid.*

¹⁵ BRO 2023.

¹⁶ Stichting voor Bodemkartering 1981, Timmers 2016.

de aanleg van de woonwijk Molenakker in de jaren vijftig van de vorige eeuw het plaggendek zijn vergraven.

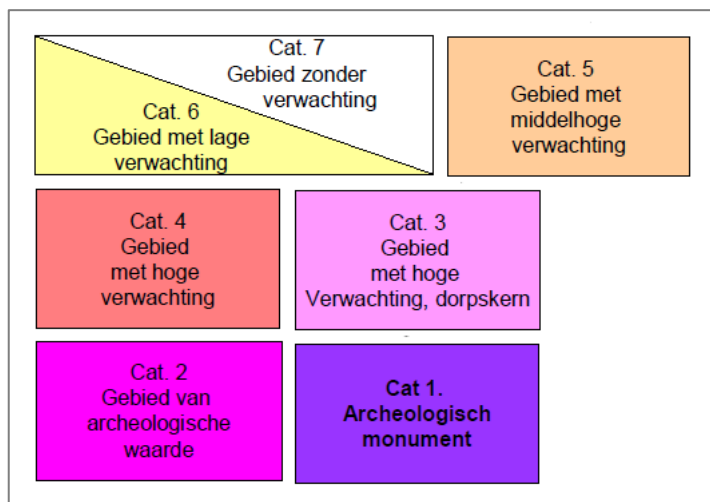
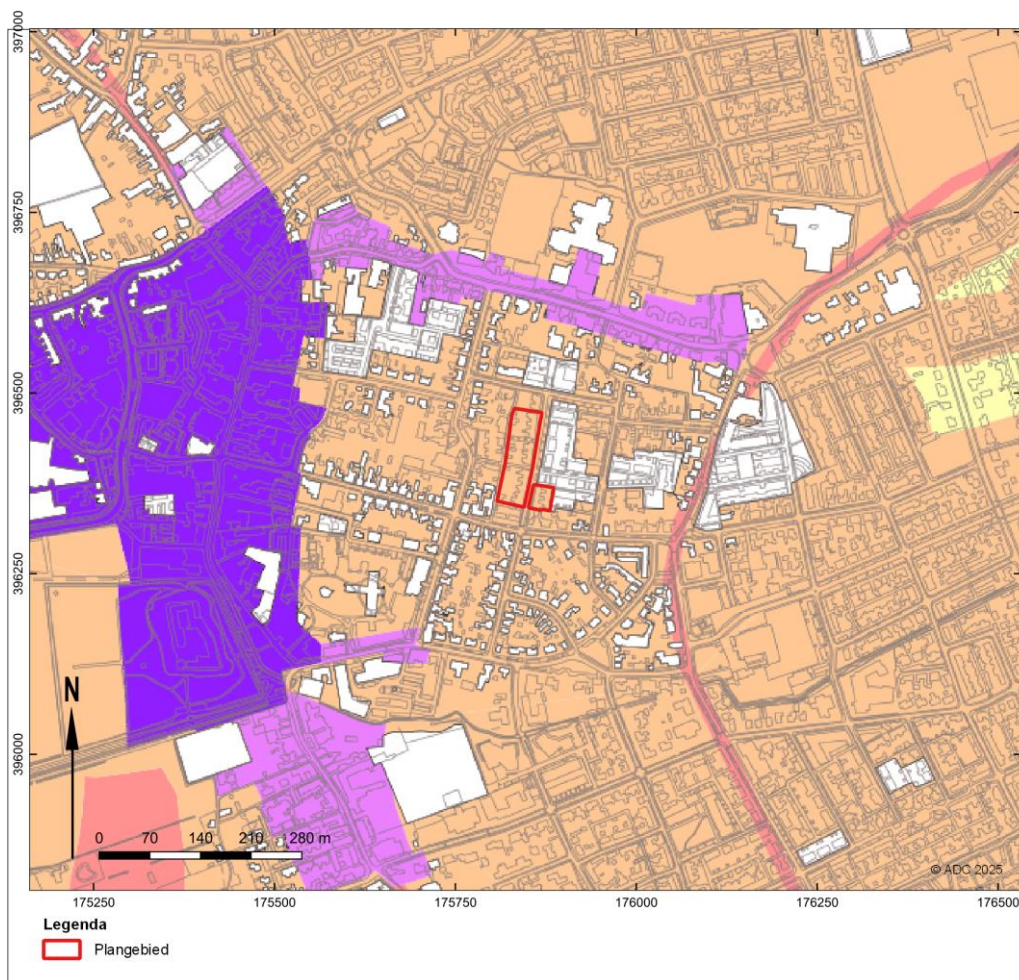
2.3.3 Beschrijving van bekende archeologische waarden

Waarden- en verwachtingskaarten

In 2009 heeft de gemeente Gemert-Bakel voor haar grondgebied een archeologische verwachtings- en beleidskaart¹⁷ laten vervaardigen. In 2015 is een geactualiseerd beleidsplan vastgesteld.¹⁸ Hierbij is de archeologische verwachtings- en beleidskaart herzien. Op deze kaart ligt het plangebied in een zone waaraan een middelhoge archeologische verwachting is toegekend (afb. 3). Deze verwachting is gebaseerd op de geomorfologische en bodemkundige opbouw en aangetroffen archeologische vondsten en relictten. Deze zones en gebieden waren net als de gebieden met een hoge verwachting in principe geschikt voor bewoning. De kans op het aantreffen van vondsten is hier echter kleiner, doordat de dichtheid aan vindplaatsen beduidend lager is dan in de gebieden met een hoge verwachting. Daarom geldt hier een ruimer archeologieregime.

¹⁷ Van den Berg-Meelis *et al.* 2009.

¹⁸ Van de Water 2016.

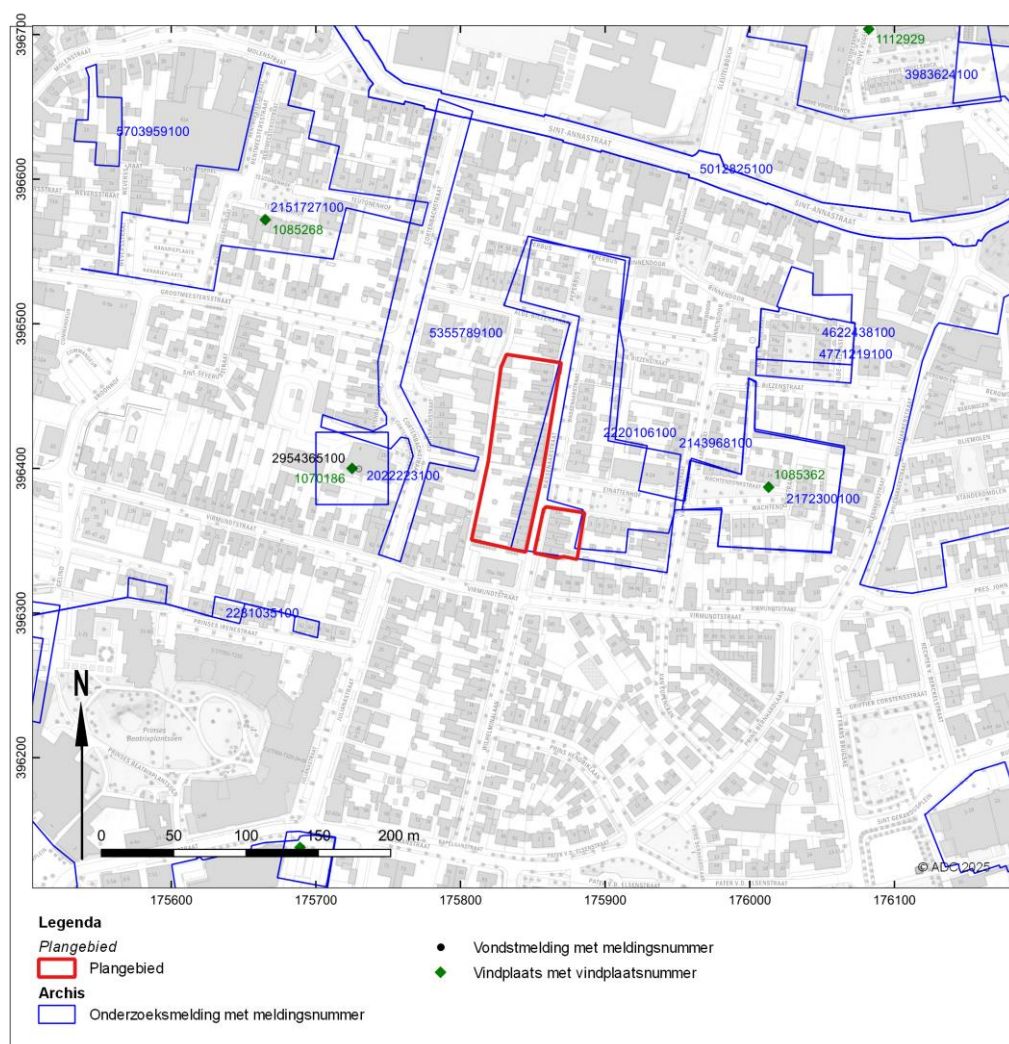
Afb. 11. Plangebied op een uitsnede van de archeologische beleidskaart van de gemeente Gemert-Bakel (naar Van de Water 2016)

Op de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW herziening 2025)¹⁹ van de provincie Noord-Brabant zijn voor het plangebied en de omgeving ervan geen waarden aangegeven.

Op de Indicatieve Kaart Militair Erfgoed (IKME1.2) zijn in het onderzoeksgebied geen resten van ondergronds en bovengronds militair erfgoed aangegeven.²⁰

Op de Archeologische Monumentenkaart (AMK 2014)²¹ maakt het plangebied geen deel uit van een behoudenswaardig archeologisch terrein. Ook maakt het geen deel uit van een rijksmonument. In het onderzoeksgebied zijn dergelijke terreinen evenmin aanwezig.

Afb. 12. Het plangebied op een kaart met onderzoeksmeldingen en vindplaatsen uit Archis4.0 (RCE 2025)

Vondst- en onderzoeksmeldingen

Ten behoeve van archeologische informatie over het plan- en onderzoeksgebied is het Archeologisch informatiesysteem (Archis4.0) is geraadpleegd. Hierbij blijkt dat in het onderzoeksgebied enkele vindplaatsen en onderzoeksmeldingen zijn geregistreerd. Deze worden in onderstaande alinea's besproken (zie voor de ligging van de vondstlocaties en meldingsgebieden afb. 12).

¹⁹ <https://geoportaal.brabant.nl/>

²⁰ <https://www.ikme.nl>

²¹ Sinds 2014 wordt de Archeologische Monumentenkaart niet meer bijgehouden door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. De huidige AMK moet daarom als een statisch bestand worden beschouwd.

Voor een locatie op circa 80 m ten westen van het plangebied is een archeologische vindplaats geregistreerd.²² De vindplaats hangt samen met het aantreffen van diverse vondsten, zoals vuursteen uit het Mesolithicum alsook aardewerk, een ijzeren spijker/(klink)nagel en leisteen uit de periode Late Middeleeuwen-(vroeg) Nieuwe tijd. De verwervingswijze is niet in Archis4.0 ingevoerd.

Delen van de woonwijken Molenakker en Berglaren zijn onderzocht middels een bureau- en inventariserend veldonderzoek middels boringen.²³ De resultaten waren aanleiding voor de uitvoering van proefsleuvenonderzoeken. Op 'terrein 1', dat zich direct ten oosten van de Wassenaarstraat uitstrekte, werd vastgesteld dat de bodem al voordat de huizen er omstreeks 1950 werden gebouwd grotendeels verstoord was door zandwinning.²⁴ Vermoedelijk in de 19^e eeuw of begin 20^e eeuw is op dit terrein grootschalig zand gewonnen. Het zand werd handmatig uitgegraven in langgerekte, rechthoekige kuilen ('lange bedden'). De kuilen werden met de donkere humeuze bovengrond opgevuld. Er werden ook diepe afvalkuilen aangetroffen die dateerden uit de tijd van de bewoning uit de periode van circa 1950 tot 2005. Met het uitgraven van deze kuilen en de 'lange bedden' bleken alle eventuele archeologische sporen verstoord en/of verdwenen te zijn. Ook tussen de 'lange bedden' en diepe kuilen in waren geen archeologische sporen zichtbaar. In verschillende delen van de proefsleuven werd het dekzand onverstoord aangetroffen. Daar werden eveneens geen archeologische sporen in gevonden. Verder onderzoek op deze locatie was dan ook niet zinvol.

Op 'terrein 4' dat zich ten oosten van 'terrein 1' bevindt, werden geen sporen van bewoning aangetroffen.²⁵ Wel werden ook hier sporen teruggevonden van zandwinning. Uit aardewerk uit deze sporen werd afgeleid dat het winnen van zand aan het eind van de 19^e en begin van de 20^e eeuw plaatsvond. Door het graven kuilen waren grote delen van het onderzochte terrein verstoord, waardoor eventuele archeologische sporen of vondsten zijn uitgewist of verdwenen.

Voor een terrein aan de Alde Biezenstraat, circa 130 m ten oosten van het plangebied, is een bureauonderzoek uitgevoerd naar de kans op de aanwezigheid van archeologische waarden.²⁶ Dit werd gevolgd door een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek. Daarbij werd een akkerdek aangetroffen met in één boring daaronder een intacte podzolbodem. Naar aanleiding van deze bevindingen is een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven uitgevoerd.²⁷ Tijdens dit onderzoek bleek de bodem, anders dan op basis van het booronderzoek werd verondersteld, sterk te zijn vergraven door de bouw van de woningen in de jaren zestig van de vorige eeuw. Ook het gebruik als tuin had voor veel verstoringen gezorgd als gevolg van het planten en rooien van bomen en struiken en het begraven van afval. Op basis van de resultaten werd geconcludeerd dat geen sprake is van een archeologische vindplaats.

Voor de locatie Cortenbachstraat, circa 75-100 m ten westen van het plangebied, is naar aanleiding van de vervanging van riool en de herinrichting van de straat een bureauonderzoek uitgevoerd naar de kans op de aanwezigheid van archeologische waarden.²⁸ Dit werd gevolgd door een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek. Op basis van de bodemopbouw werd geconcludeerd dat in een groot deel van de locatie het potentieel archeologisch niveau, als gevolg van de ondiepe ligging (vanaf 25 cm -mv), tenminste 55 cm en veelal nog dieper is verstoord. Daarom werden geen aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan.

Voor de locatie Grootmeestersstraat, circa 110 m ten noordwesten van het plangebied, is naar aanleiding van bouwwerkzaamheden eveneens een bureau- en inventariserend veldonderzoek in

²² onderzoeksmelding 2022223100 en vindplaats 1070186.

²³ onderzoeksmelding 2143968100, Krekelbergh 2004.

²⁴ onderzoeksmelding 2220106100 en vindplaats 1085362, De Jong & Korthorst 2008.

²⁵ onderzoeksmelding 2172300100, Van den Bruel 2008.

²⁶ onderzoeksmelding 4622438100, Klerks 2020.

²⁷ onderzoeksmelding 4771219100, Veenstra 2020.

²⁸ onderzoeksmelding 5355789100, Heunks & Van der Leije 2023.

de vorm van een verkennend booronderzoek uitgevoerd.²⁹ Ook hier werd een diepgaande verstoring vastgesteld, waarschijnlijk veroorzaakt door bouwactiviteiten. Vervolgonderzoek werd niet noodzakelijk geacht.

2.3.4 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden

Bewoningsgeschiedenis

Het gebied rond het dorp Gemert kent vermoedelijk een lange bewoningsgeschiedenis. Binnen de gemeente Gemert-Bakel zijn, naast een Levallois-kling uit het Midden-Paleolithicum waarvan de verwervingswijze niet bekend is, op verschillende plaatsen vuurstenen artefacten aangetroffen die uit de periode Laat-Paleolithicum tot en met Mesolithicum dateren. Voor het overgrote deel gaat het om materiaal dat tijdens veldverkenningen op akkers is aangetroffen. Uit daarop volgende perioden zijn eveneens hoofdzakelijk losse vondsten bekend. Sporen van nederzettingen en grafvelden ontbreken tot op heden, maar zouden op basis van vindplaatsen in aangrenzende gemeenten wel aanwezig kunnen zijn. Uit de periode Late Middeleeuwen tot en met Nieuwe tijd zijn in de gemeente Gemert-Bakel wel vindplaatsen bekend. In deze periode ontstond de huidige nederzetting Gemert.

Oude kaarten

Ten behoeve van informatie over de historische situatie zijn verschillende oude kaarten uit de 19^e, 20^e en het eerste kwart van de 21^e eeuw geraadpleegd:

Tabel 3. Overzicht van de historische situatie

Bron	Jaartal	Historische situatie
Kadastrale minuut ³⁰	1811-1832	percelen 721 t/m 724, 726 en 727 (alle gedeeltelijk): bouwland
Topografische Militaire Kaart ³¹	1850	bouwland
Bonnekaart ³²	1899	bouwland doorsneden door enkele veldwegen
Bonnekaart	1930	idem
Topografische kaart ³³	1953	bouwland
Topografische kaart	1963	woonwijk
Topografische kaart	1974	idem
Topografische kaart	1984	idem
Topografische kaart	1993	idem
Topografische kaart	1998	idem
Topografische kaart	2009	idem
Topografische kaart	2011	idem
Topografische kaart	2015-2024	idem

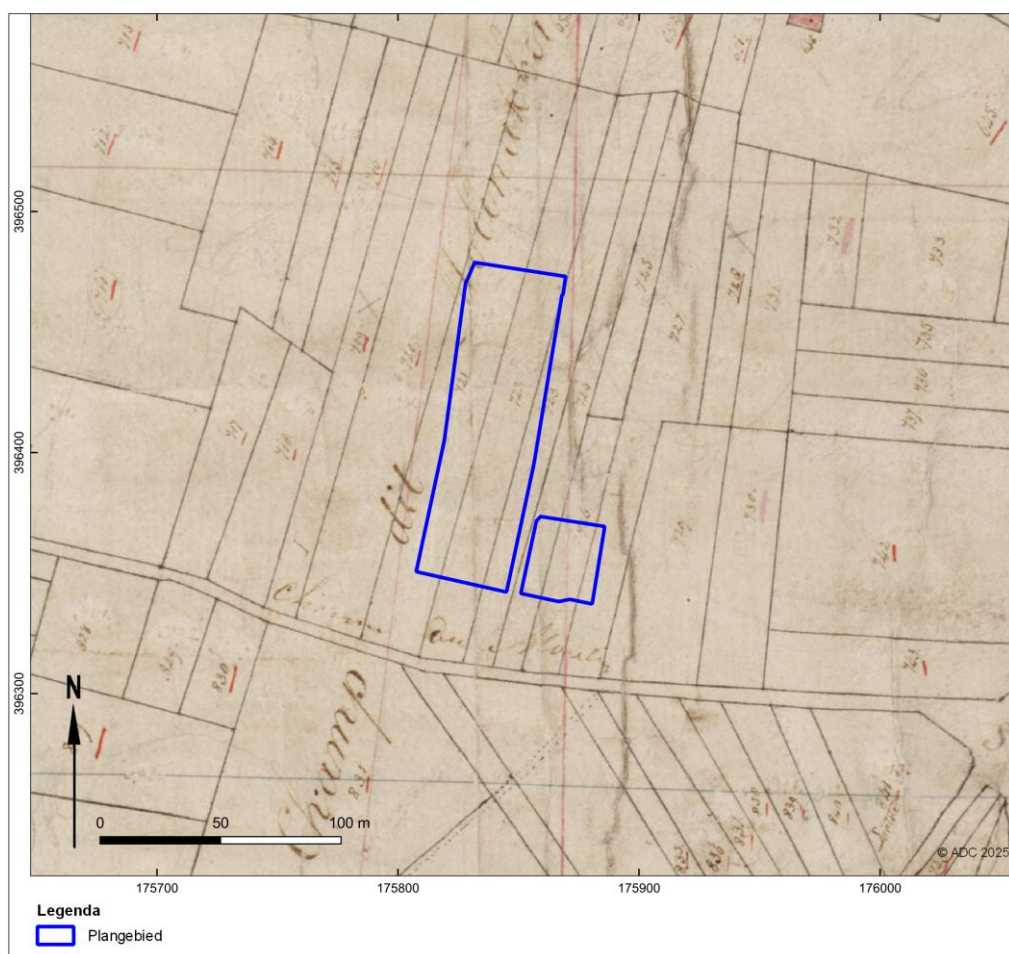
²⁹ onderzoeksmelding 2151727100 en vindplaats 1085268, Hensen 2007.

³⁰ Kadaster 1811-1832.

³¹ Wolters-Noordhoff Atlasproducties 1990.

³² Bureau Militaire Verkenningen 1899 en 1930.

³³ <https://www.topotijdreis.nl>

Afb. 13. Plangebied op een uitsnede van het minuutplan van de gemeente Gemert (1811-1832)

Afb. 14. Plangebied op uitsneden van Bonnekaarten en topografische kaarten uit de 19^e en 20^e/21^e eeuw

Op de oudste kadasterkaart, het minuutplan van de gemeente Gemert (1811-1832)³⁴, is het plangebied geheel onbebouwd (afb. 13). Het bevindt zich ten noorden van een doorgaande weg (toponiem: Rue du Moulin) en een gebied (toponiem: Champ de Molenakker) dat is opgedeeld in deels rechthoekige en deels smalle percelen. De smalle percelen duiden op relatief natte

³⁴ Kadaster 1811-1832.

omstandigheden. In de bij het minuutplan behorende Oorspronkelijk Aanwijzende Tafels zijn de percelen die (deels) met het plangebied samenvallen geregistreerd als 'bouwland'.

Op latere kaarten zoals de Topografische Militaire Kaart (TMK) uit omstreeks 1850 en de Bonnekaarten uit 1899 en 1930 worden de individuele percelen niet weergegeven (afb. 14). Het gebied is ongewijzigd in gebruik als bouwland en wordt doorsneden door enkele veldwegen. Op de topografische kaart van 1953 zijn de veldwegen niet meer aanwezig. Het landgebruik is nog steeds bouwland.

Op de topografische kaart van 1963 heeft het agrarische gebruik plaatsgemaakt voor een woonwijk (Molenakker) en is het plangebied gedeeltelijk bebouwd. Deze bebouwing betreft de in 1950 gerealiseerde bebouwing die vandaag de dag nog aanwezig is. Op latere topografische kaarten vinden geen zichtbare veranderingen meer plaats.

2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie

De eerste, voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvraag *“Zijn in het plangebied archeologische waarden aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?”* kan als volgt worden beantwoord:

Het plangebied is gelegen op de rand van de Peelhorst. Op grond van deze ligging moet in de top van het aanwezige dekzand rekening worden gehouden met archeologische resten vanaf het Laat-Paleolithicum. Resten uit het Laat-Paleolithicum en het Mesolithicum zullen verband houden met (mogelijk) tijdelijke kampen van jager-verzamelaars. Dergelijke vindplaatsen worden vooral in zogenoemde landschappelijke gradiëntzones aangetroffen en manifesteren zich in de vorm van een strooiing van voornamelijk vuurstenen artefacten en houtskool alsmede ondiepe grondsporen in de vorm van haardkuilen. Vanwege het ontbreken van een duidelijke gradiëntzone, zoals een overgang naar een beekdal, geldt hiervoor een middelhoge verwachting.

Vanaf het Neolithicum komen ook bewoningssporen voor van vroege landbouwers, bestaande uit onder andere paalkuilen, waterputten, greppels en spit- of haksporen. Op grond van de nabijheid van een prehistorische noord-zuidroute geldt hiervoor een hoge archeologische verwachting. Indien aanwezig zullen de resten zich in de top van het onverstoorde dekzand, direct onder een plaggendek, aftekenen. Ze zullen uitgezonderd diepe paalsporen en waterputten tot circa een halve meter in deze afzettingen reiken. Het voormalige loopoppervlak met inbegrip van een eventuele vondstlaag zal waarschijnlijk zijn verploegd en opgenomen in de bovengrond. Organische artefacten zoals hout, leer en textiel en organische resten zoals bot, pollen en macroresten zullen door de relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd. Dit in tegenstelling tot anorganische artefacten, waaronder aardewerk, glas, metaal en steen, die redelijk tot goed bewaard kunnen zijn gebleven.

In de 13^e eeuw (of mogelijk iets eerder) ontstond ten westen van het plangebied de nederzetting Gemert. Ten behoeve van de verhoging van de bodemvruchtbaarheid en de verbetering van de bodemstructuur werden de gronden rondom de nederzetting bemest met plaggenmest. Op deze wijze raakte de oorspronkelijke bodem afgedekt met een plaggendek. Eventuele vondsten in het plaggendek zullen uit nederzettingsafval (zogenoemd mestaardewerk) bestaan en geen directe relatie met een ter plaatse aanwezige vindplaats hebben. Eventuele sporen zullen verband houden met de ontginning van het gebied en eeuwenlange gebruik als bouwland en bestaan uit greppels en spit- en ploegsporen. Hiervoor geldt een hoge verwachting. Gelet op het historisch landgebruik geldt een lage verwachting voor bewoningssporen uit de Late Middeleeuwen of de Nieuwe tijd.

In de jaren vijftig van de vorige eeuw werd het plangebied onderdeel van de woonwijk Molenakker en werd de huidige bebouwing gerealiseerd. Hierbij zal de bodem zijn geëgaliseerd en/of omgewerkt. Proefsleuvenonderzoek³⁵ direct ten oosten en noordoosten van het plangebied heeft aangetoond dat de naoorlogse woningbouw als gevolg van de ondiepe funderingen de ondergrond

³⁵ De Jong & Korthorst 2008, Van den Bruel 2009, Veenstra 2020.

relatief beperkt heeft verstoord. Wel moet rekening worden gehouden met verstoringen door de winning van zand in de periode voorafgaand aan de aanleg van de woonwijk (eind 19^e-begin 20^e eeuw).

De beantwoording van de tweede onderzoeksvraag “*Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*” is als volgt:

Om de kans op de aanwezigheid van archeologische resten te bepalen is vooral het verwerven van inzicht in de bodemopbouw en de mate van intactheid daarvan van belang. Geadviseerd wordt daarom een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek uit te voeren (zie hoofdstuk 3).

3 Inventariserend Veldonderzoek

3.1 Verkennend booronderzoek: doel- en vraagstelling

Het doel van het inventariserend veldonderzoek is het toetsen en waar nodig aanvullen van de op basis van het bureauonderzoek opgestelde archeologische gespecificeerde verwachting (zie § 2.4).

Het verkennend booronderzoek leidt tot beantwoording van de volgende onderzoeksvragen:

- *Wat is de geomorfologische situatie en de geologische en bodemkundige opbouw van het plangebied?*
- *Is sprake van een natuurlijke (intacte) bodemopbouw of is deze (deels) verstoord? Indien sprake is van verstoringen, wat is de diepte en omvang van de verstoring?*
- *Zijn er archeologisch relevante geo(morfo)logische eenheden of lagen aanwezig in het plangebied?*
- *Zo ja, op welke diepte ten opzichte van maaiveld en NAP?*
- *Alhoewel niet het doel van een verkennend booronderzoek, zijn er desondanks toch archeologische indicatoren aangetroffen?*
 - Zo ja:
 - *Op welke diepte ten opzichte van maaiveld en NAP zijn deze archeologische indicatoren aangetroffen?*
 - *Wat is de horizontaal ruimtelijke spreiding van deze archeologische indicatoren?*
 - *Wat is de aard en ouderdom van deze indicatoren?*
- *In welk opzicht kan op basis van het veldonderzoek de archeologische verwachting worden bijgesteld?*
- *In hoeverre worden de (mogelijk aanwezige) archeologische waarden bedreigd door toekomstige planontwikkeling?*
- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*

3.2 Methode

Het inventariserend veldonderzoek bestaat uit een verkennend booronderzoek. De werkwijze is gericht op het in kaart brengen van de bodemopbouw en het vaststellen van (grootschalige) verstoringen, waarbij tevens rekening is gehouden met de aard en de diepte van de geplande ingrepen.

Op 28 augustus 2025 is een Plan van Aanpak (PvA) opgesteld, waarin de werkwijze van het onderzoek is vastgelegd.

Voor het beantwoorden van de genoemde onderzoeksvragen is de volgende onderzoeksmethode toegepast:

Tabel 4. Beschrijving van de onderzoeksmethode

aantal boringen:	8
boorgrid:	geen, evenredig verdeeld over de onbebouwde delen van het plangebied (voortuinen, achtererven en groenstroken)
diepte boringen:	tot tenminste 25 cm in het onverstoord dekzand (C-horizont) of maximaal 200 cm - mv
boormethode:	Edelmanboor met diameter 7 cm (handmatig)
waarnemingstechniek:	versnijden en/of verbrokkelen

De lithologische en bodemkundige kenmerken van de boringen zijn beschreven conform respectievelijk NEN 5104³⁶ en het Systeem voor de bodemclassificatie voor Nederland, de hogere

³⁶ Bosch 2005; Nederlands Normalisatie-Instituut 1989.

niveaus³⁷ en vastgelegd middels het invoerprogramma Deborah. De X- en Y-coördinaten en maaiveldhoogtes zijn ingemeten met een RTK-DGPS met een nauwkeurigheid van 1 cm.

Hoewel een verkennend booronderzoek niet als primair doel het opsporen van archeologische vindplaatsen en indicatoren heeft, is het opgeboorde sediment wel gecontroleerd op het voorkomen van archeologische vondsten en indicatoren zoals houtskool, verbrande leem en fosfaat. Deze zijn opgenomen in de boorbeschrijvingen. Tijdens het veldonderzoek zijn geen bodemonsters genomen.

3.3 Resultaten Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)

3.3.1 Veldinspectie en uitvoering Plan van Aanpak (PvA)

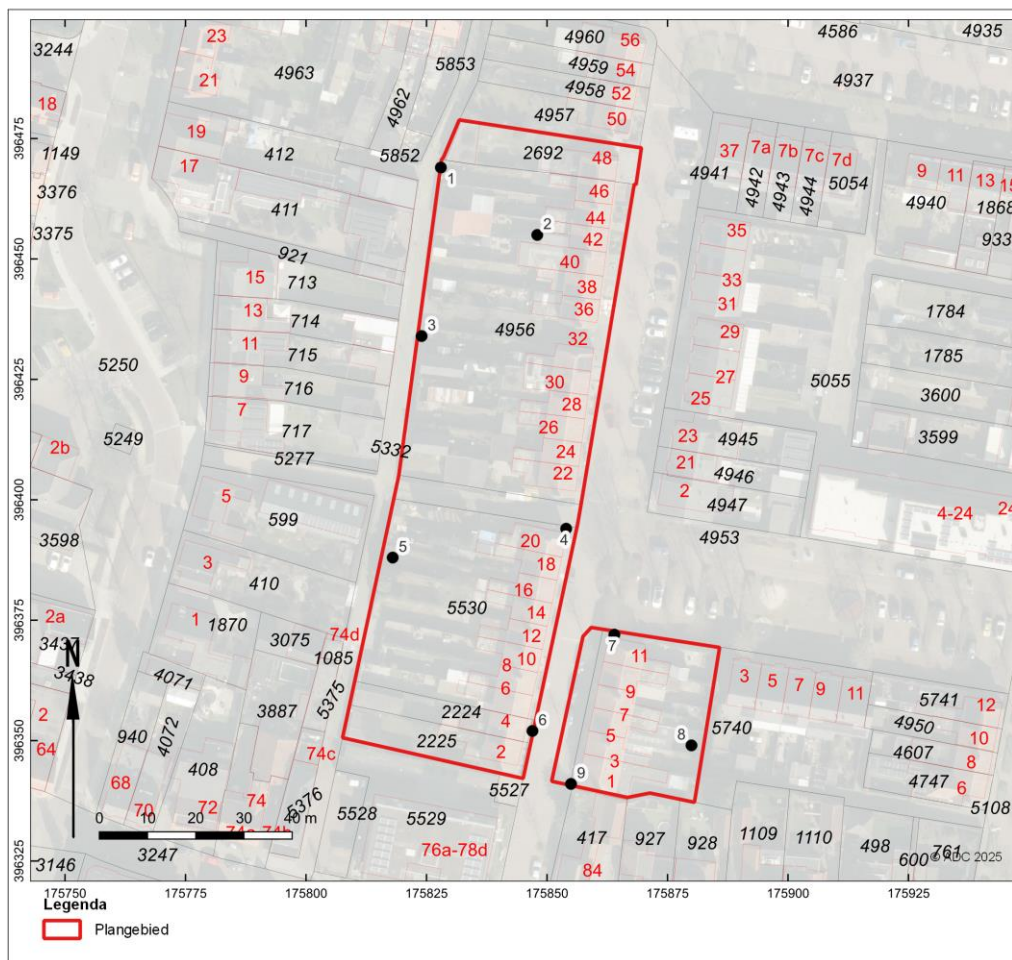
Direct voorafgaand aan het inventariserend veldonderzoek (verkennend booronderzoek) op 29 augustus 2025 is een veldinspectie uitgevoerd. Het plangebied beslaat drie bouwblokken met rijwoningen met bijbehorende beringen en tuinen. Er zijn geen archeologisch relevante zaken aangetroffen.

De boringen zijn grotendeels in overeenstemming met het Plan van Aanpak (PvA) uitgevoerd. Wel is een aantal boringen verplaatst ten opzichte van het boorplan vanwege de aanwezigheid van obstakels (dichte begroeiing, straatwerk et cetera) of betredingstoestemming. Verder kon één boring als gevolg van ondoordringbaar materiaal in de bodem niet tot de beoogde einddiepte worden doorgezet.

3.3.2 Lithologische en bodemkundige beschrijving

De locatie van de boringen is weergegeven in afb. 15. De boorgegevens worden gepresenteerd in bijlage 1.

³⁷ De Bakker *et al.* 1989.

Afb. 15. Boorpuntenkaart

Bij het verkennend booronderzoek is vastgesteld dat de ondergrond van het plangebied wordt gevormd door kalkloos, humusarm, zwak tot sterk siltig zand. De korrels zijn goed gesorteerd en matig afgerond. De mediane korrelgrootte is zeer fijn. Plaatselijk komen zwak grindhoudende trajecten voor. Onderin de boringen is het zand egaal lichtgeelgrijs van kleur, bovenin lichtbruinegeel met roestvlekken. In de boringen 3, 4 en 6 wordt de bovenste 20 tot 60 cm gekenmerkt door het voorkomen van grijsbruine zandbrokken.

Het humusarme zand gaat op een diepte variërend van 45 tot 125 cm -mv (circa 15,05 tot 14,55 m +NAP) via een scherp grens over in 30 tot 125 cm dik pakket kalkloos, matig humeus, zwak siltig zand. Het onderste deel bevat veelal lichtgeelgrijze en bruine zandbrokken. Voorts zijn verspreid in het pakket fragmenten baksteen, grind, glas en plastic aangetroffen.

Het matig humeuze zand wordt in de boringen 1, 3 en 9 afgedekt door een circa 10 cm dikke laag ophoogzand gevolgd door straatwerk in de vorm van betonklinkers en -tegels en in de boringen 2 en 8 door enkel een 15 cm dikke laag ophoogzand. In de overige boringen reikt het humeuze zand tot aan het maaiveld.

Bij boring 9 is op 70 cm -mv gestuit op een ondoordringbare laag.

3.3.3 Interpretatie

Het in de ondergrond aanwezige humusarme, zeer fijnkorrelige zand wordt op grond van lithologische kenmerken geïnterpreteerd als onverstoorde dekzand (C-horizont; Laagpakket van Wierden, Formatie van Bostel). De aanwezige roestvlekken in het bovenste deel wordt veroorzaakt door fluctuaties in de grondwaterspiegel (gley). In geen van de boringen is een podzolprofiel of zijn resten daarvan waargenomen. Uit het ontbreken van (resten van) een podzolbodem en de

aanwezigheid humushoudende zandbrokken die in de huidige top van het dekzand zijn aangetroffen kan worden afgeleid dat de oorspronkelijke top is afgegraven of volledig opgenomen in de bovengrond. Omdat in geen van de boringen een intact profiel is aangetroffen, kan niet exact worden bepaald hoeveel van de oorspronkelijke bodemopbouw is verdwenen.

Het pakket matig humeus zand dat de huidige bovengrond vormt, wordt geïnterpreteerd als een vergraven landbouwdek (Ap-horizont). Het in dit dek aangetroffen vondstmateriaal is (sub)recent en heeft geen archeologische betekenis.

De ondoordringbare laag waarop in boring 9 is gestuit betreft, gezien het ontbreken van aanwijzingen voor historische bebouwing, vermoedelijk een moderne constructie zoals een ingraven rioolleiding.

Concluderend kan worden gesteld dat door (sub)recente bodemingrepen de oorspronkelijke top van het dekzand, dat als een potentieel archeologisch niveau ten aanzien van resten uit de periode Laat-Paleolithicum t/m Middeleeuwen wordt gezien niet meer aanwezig is. Van eventuele vindplaatsen zal hooguit het onderst deel van diep ingegraven grondsporen (zoals een waterput) bewaard zijn gebleven. Ondiepere sporen zullen volledig zijn verdwenen. De archeologische verwachtingen voor resten uit genoemde periode wordt daarom als laag beschouwd. Het verkennend booronderzoek heeft evenmin aanwijzingen voor resten uit de periode Late Middeleeuwen t/m Nieuwe tijd opgeleverd. De archeologische verwachtingen voor resten uit deze periode wordt daarom als laag beschouwd.

3.4 Conclusies

De in paragraaf 3.1 gestelde onderzoeksvragen kunnen op basis van de bereikte resultaten als volgt worden beantwoord:

- *Wat is de geomorfologische situatie en de geologische en bodemkundige opbouw van het plangebied?*

Het plangebied bevindt zich geomorfologisch gezien op een plateauachtige horst die de rand van de Peelhorst markeert. Het verkennend booronderzoek wijst uit dat de diepere ondergrond wordt gevormd door zwak tot sterk siltig, zeer fijnkorrelige dekzand (Laagpakket van Wierden, Formatie van Bortel). Het dekzand gaat op een diepte variërend van 45 tot 125 cm -mv (circa 15,05 tot 14,55 m +NAP) via een scherpe grens over in een 30 tot 125 cm dik pakket matig humeus zand, dat als een vergraven landbouwdek wordt geïnterpreteerd. Dit dek reikt tot aan het maaiveld of wordt afgedekt door een dunne laag ophoogzand en straatwerk.

- *Is sprake van een natuurlijke (intacte) bodemopbouw of is deze (deels) verstoord? Indien sprake is van verstoringen, wat is de diepte en omvang van de verstoring?*

Uit het ontbreken van (resten van) een podzolbodem en de aanwezigheid humushoudende zandbrokken die in de huidige top van het dekzand zijn aangetroffen kan worden afgeleid dat de oorspronkelijke top is afgegraven of volledig opgenomen in de bovengrond. Dit komt grotendeels overeen met waarnemingen die tijdens proefsleuvenonderzoeken³⁸ ten oosten en noordoosten van het plangebied zijn gedaan. Omdat in geen van de boringen een intact profiel is aangetroffen, kan niet exact worden bepaald hoeveel van de oorspronkelijke bodemopbouw is verdwenen. De huidige verstoringen reiken tot een diepte van 55 tot 125 cm -mv (circa 15,00 tot 14,55 m +NAP). Beneden dit niveau is de bodemopbouw intact.

- *Zijn er archeologisch relevante geo(morfo)logische eenheden of lagen aanwezig in het plangebied?*

De oorspronkelijke top van het dekzand, dat als een potentieel archeologisch niveau ten aanzien van resten uit de periode Laat-Paleolithicum t/m Middeleeuwen wordt beschouwd, is als gevolg van (sub)recente bodemingrepen niet meer aanwezig.

- *Zo ja, op welke diepte ten opzichte van maaiveld en NAP?*

Niet van toepassing

- *Alhoewel niet het doel van een verkennend booronderzoek, zijn er desondanks toch archeologische indicatoren aangetroffen?*

In het vergraven landbouwdek zijn verschillende vondsten gedaan. Dit materiaal is (sub)recent en heeft geen archeologische betekenis.

Zo ja:

- *Op welke diepte ten opzichte van maaiveld en NAP zijn deze archeologische indicatoren aangetroffen?*

Niet van toepassing

- *Wat is de horizontale ruimtelijke spreiding van deze archeologische indicatoren?*

Niet van toepassing

- *Wat is de aard en ouderdom van deze indicatoren?*

Niet van toepassing

- *In welk opzicht kan op basis van het veldonderzoek de archeologische verwachting worden bijgesteld?*

Doordat de oorspronkelijke top van het dekzand als gevolg van (sub)recente bodemingrepen niet meer aanwezig is, wordt de archeologische verwachting voor resten uit de periode Laat-

³⁸ De Jong & Korthorst 2008, Van den Bruiel 2008, Veenstra 2020.

Paleolithicum t/m Middeleeuwen als laag beschouwd. Van eventuele vindplaatsen zal hooguit het onderste deel van diep ingegraven grondsporen (zoals een waterput) bewaard zijn gebleven. Ondiepere sporen zullen volledig zijn verdwenen. De archeologische verwachtingen voor resten uit genoemde periode wordt daarom als laag beschouwd. Het verkennend booronderzoek heeft evenmin aanwijzingen voor resten uit de periode Late Middeleeuwen t/m Nieuwe tijd opgeleverd. De archeologische verwachtingen voor resten uit deze periode wordt daarom als laag beschouwd.

- *In hoeverre worden de (mogelijk aanwezige) archeologische waarden bedreigd door toekomstige planontwikkeling?*
Er is als gevolg van reeds aanwezige bodemverstoringen geen sprake (meer) van een bedreiging van (mogelijk aanwezige) archeologische waarden.
- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*
Het plangebied wordt als voldoende onderzocht beschouwd. Er worden geen aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek.

4 Aanbeveling

ADC ArcheoProjecten adviseert om het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is altijd mogelijk dat tijdens grondwerkzaamheden onverwacht archeologische vondsten aan het licht komen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van de grondwerkzaamheden te wijzen op de plicht deze zogenoemde toevalsvondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 5.10 en 5.11 van de Erfgoedwet. De melding dient behalve bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) tevens plaats te vinden bij de gemeente Gemert-Bakel.

Wij wijzen erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Literatuur

- Bakker, H. de, J. Schelling, D.J. Brus & C. van Wallenburg**, 1989: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland: de hogere niveaus*. Wageningen.
- Berg-Meelis, J.M. van den, R. Schrijvers & C.A. Visser**, 2009: *Toelichting op de Gemeentelijke Erfgoedkaart voor het grondgebied van de gemeente Gemert-Bakel*. Vestigia Rapportnummer V675. Amersfoort.
- Bosch, J.H.A.**, 2005: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, Versie 5.2*. Utrecht (TNO-rapport NITG 05-043-A).
- Bruel, L. van den**, 2005: *Archeologisch onderzoek Gemert-Bakel, Berglaren en Molenakker. Inventariserend veldonderzoek-proefsleuven*. Archeologisch Centrum Eindhoven rapport 16. Eindhoven.
- Bureau Militaire Verkenningen**, 1899 & 1930: *Gemert, blad 630, 1:25.000*.
- Hensen, G.**, 2007: *Plangebied Grootmeestersstraat, gemeente Gemert-Bakel; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek en visuele inspectie*. RAAP-notitie 2143. Amsterdam.
- Heunks, E., & J. van der Leije**, 2023: *Archeologisch bureauonderzoek en verkennend booronderzoek Gemert Cortenbachstraat*. Archol Rapport 722. Leiden.
- Jong, T., & L. Korsthorst**, 2008: *Archeologisch onderzoek Gemert-Bakel, Molenakker en Berglaren. Inventariserend veldonderzoek-proefsleuven*. Archeologisch Centrum Eindhoven rapport 14. Eindhoven.
- Kadaster**, 1811-1832: *Kadastrale kaart 1811-1832: Gemert, Noord Brabant, sectie K, blad 02 (MIN10061K02)*.
- Klerks, K.**, 2020: *Alde Biezenstraat en Doctor Douvenstraat, Gemert en Nieuw e uitleg, Bakel, Gemeente Gemert-Bakel. Een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek*. ADC Rapport 4672. Amersfoort.
- Normalisatie-Instituut, Nederlands**, 1989: *Geotechniek, classificatie van onverharde grondmonsters NEN 5104*. Delft.
- Rijks Geologische Dienst**, 1973: *Geologische Kaart van Nederland schaal 1:50.000. Kaartblad 51 Oost Eindhoven*. Haarlem.
- SIKB**, 2022: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA)*. Gouda.
- Stiekema, M.**, 2020: *Archeologisch bureauonderzoek en verkennend booronderzoek Sint Annastraat te Gemert*. Econsultancy rapport 11580.002. Swalmen.
- Stichting voor Bodemkartering**, 1981: *Bodemkaart van Nederland schaal 1:50.000. Toelichting bij kaartblad 51 Oost Eindhoven*. Wageningen.
- Stouthamer, E., K.M. Cohen & W.Z. Hoek**, 2015: *De vorming van het land. Geologie en geomorfologie*. Utrecht.
- Timmers, J.**, 2016: *Een inleiding op oude akkers. In het bijzonder de akkers in Gemert en Bakel*.
- TNO**, 2013: *Lithostratigrafische Nomenclator van de Ondiepe Ondergrond, versie 2013*.
- Veenstra, J.B.**, 2020: *Gemert, Alde Biezenstraat, Gemeente Gemert-Bakel (N-Br.). Inventariserend Veldonderzoek d.m.v. Proefsleuven (IVO-P)*. Steekproefrapport 2020-0202. Zuidhorn.
- Wageningen Environmental Research**, 2023: *Bodemkaart van Nederland V2023-1*. <https://www.broloket.nl/ondergrondmodellen>
- Wageningen Environmental Research**, 2023: *Geomorfologische Kaart van Nederland V2023-01*. <https://www.broloket.nl/ondergrondmodellen>
- Water, A.E.M. van de**, 2016: *Beleidsplan Archeologische Monumentenzorg, gemeente Gemert-Bakel. 13 januari 2016, v 4.0*. Roermond.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties**, 1990: *Grote Historische Atlas van Nederland, deel 4 Zuid-Nederland 1838-1857*. Groningen.

Geraadpleegde websites

<https://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/>
<https://archaeology.datastations.nl/>
<https://archis.cultureelerfgoed.nl/>
<https://bagviewer.kadaster.nl>
<https://beeldbank.cultureelerfgoed.nl/>
<https://geoportaal.brabant.nl/>
<https://omgevingswet.overheid.nl/regels-op-de-kaart/>
<https://www.broloket.nl/ondergrondmodellen/kaart>
<https://www.ikme.nl>
<https://www.kadaster.nl/>
<https://www.topotijdreis.nl>
<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl/>

Lijst van afbeeldingen en tabellen

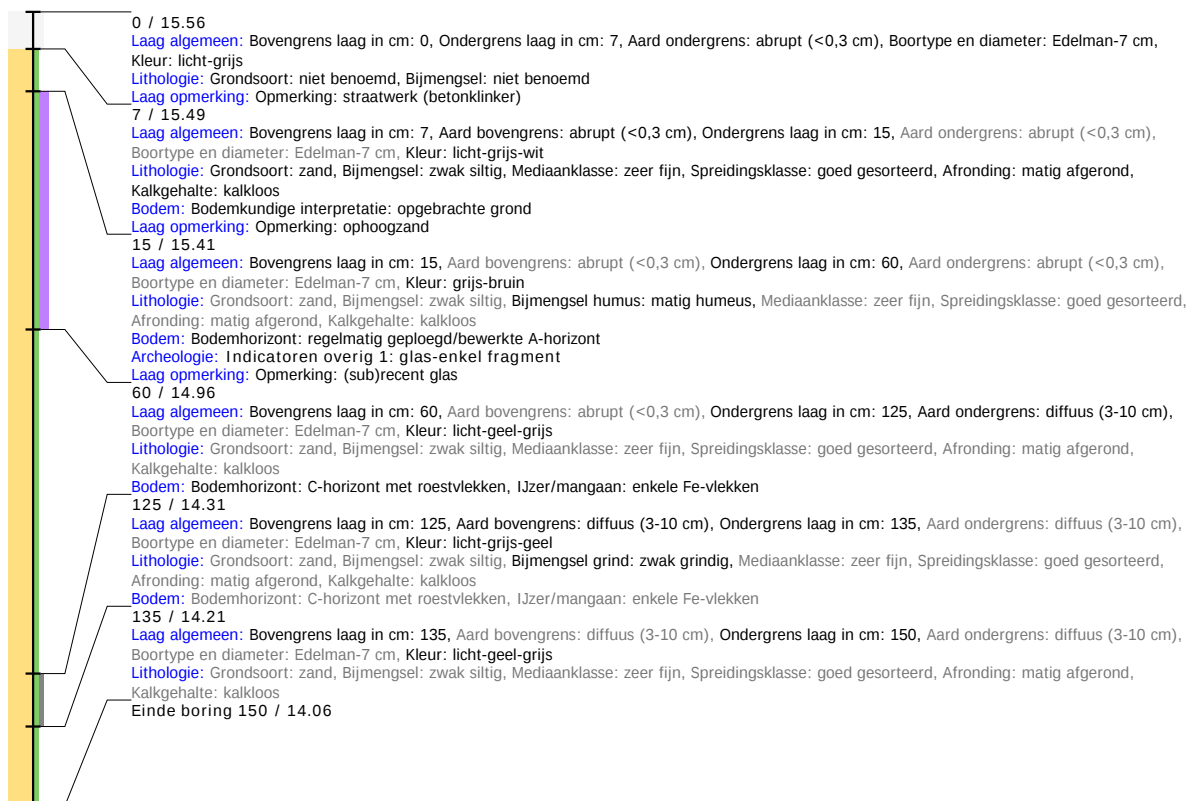
- Afb. 1. Locatie van het plangebied
- Afb. 2. Detailkaart van het plangebied
- Afb. 3. Plangebied geprojecteerd op een recente luchtfoto
- Afb. 4. Foto van het plangebied genomen in noordelijke richting
- Afb. 5. Foto van het plangebied genomen in zuidelijke richting
- Afb. 6. Toekomstige situatie
- Afb. 7. Plangebied op een uitsnede van de Geologische kaart van Nederland 1:50.000 (naar Rijks Geologische Dienst 1973)
- Afb. 8. Plangebied op een uitsnede van de Geomorfologische kaart schaal 1:50.000 (BRO)
- Afb. 9. Plangebied op een uitsnede van de Bodemkaart schaal 1:50.000 (BRO)
- Afb. 10. Plangebied op een hoogtebeeld van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN4)
- Afb. 11. Plangebied op een uitsnede van de archeologische beleidskaart van de gemeente Gemert-Bakel (naar Van de Water 2016)
- Afb. 12. Het plangebied op een kaart met onderzoeksmeldingen en vindplaatsen uit Archis4.0 (RCE 2025)
- Afb. 13. Plangebied op een uitsnede van het minuutplan van de gemeente Gemert (1811-1832)
- Afb. 14. Plangebied op uitsneden van Bonnekaarten en topografische kaarten uit de 19^e en 20^e/21^e eeuw
- Afb. 15. Boorpuntenkaart
- Tabel 1. Overzicht van de verschillende perioden
- Tabel 2. Aardwetenschappelijke informatie in het plangebied
- Tabel 3. Overzicht van de historische situatie
- Tabel 4. Beschrijving van de onderzoeksmethode

Bijlagen

Boring: 003271_1

Kop algemeen: Projectcode: 003271, Boornummer: 1, Beschrijver(s): RMVDZEE, Datum: 29-08-2025, Doel boring: archeologie - verkenning, Einddiepte boring in cm: 150
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 175828, Y-coördinaat in meters: 396469, Precisie coördinaat: 1 m, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL), Hoogte maaiveld in meters: 15.56, Precisie hoogte: 1 cm, Referentievlak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Noord-Brabant, Gemeente: Gemert-Bakel, Opdrachtgever: Goed Wonen Gemert, Uitvoerder: ADC ArcheoProjecten

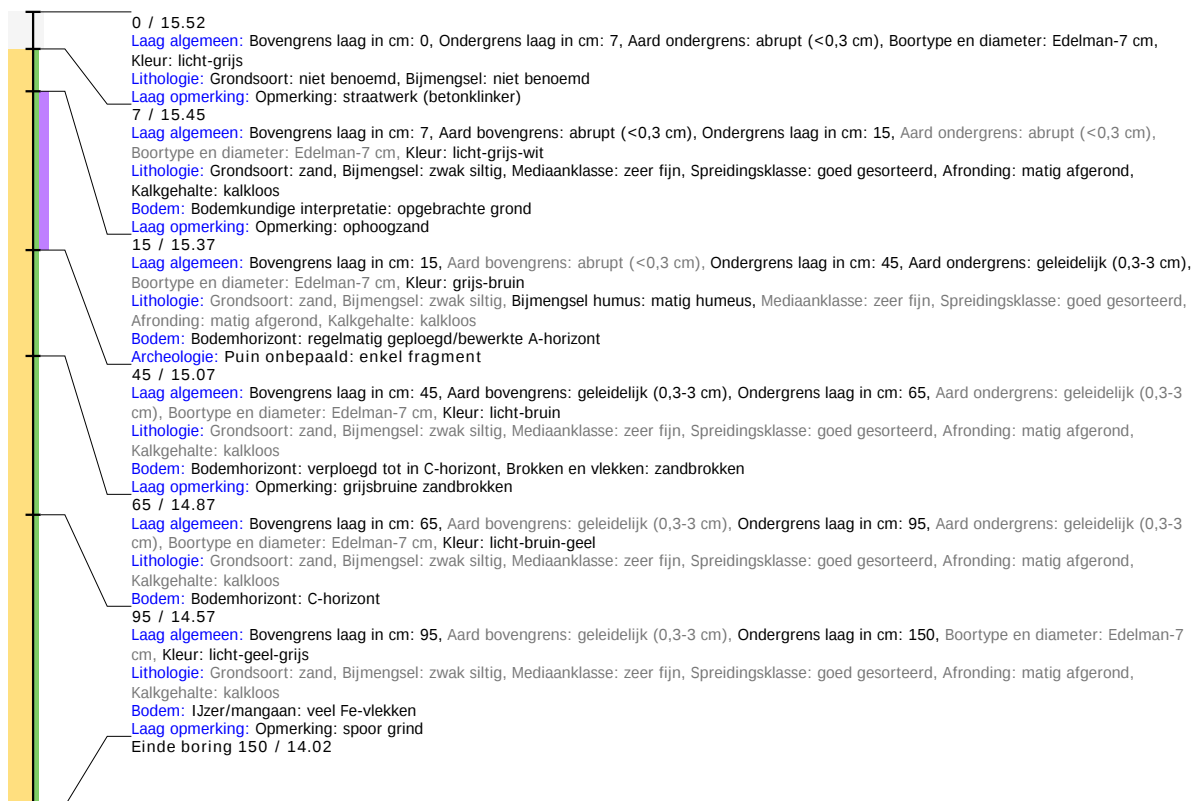
Boring: 003271_2

Kop algemeen: Projectcode: 003271, Boornummer: 2, Beschrijver(s): RMVDZEE, Datum: 29-08-2025, Doel boring: archeologie - verkenning, Einddiepte boring in cm: 150
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 175848, Y-coördinaat in meters: 396455, Precisie coördinaat: 1 m, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL), Hoogte maaiveld in meters: 15.93, Precisie hoogte: 1 cm, Referentieveld hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Noord-Brabant, Gemeente: Gemert-Bakel, Opdrachtgever: Goed Wonen Gemert, Uitvoerder: ADC ArcheoProjecten

Boring: 003271_3

Kop algemeen: Projectcode: 003271, Boornummer: 3, Beschrijver(s): RMVDZEE, Datum: 29-08-2025, Doel boring: archeologie - verkenning, Einddiepte boring in cm: 150
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 175824, Y-coördinaat in meters: 396434, Precisie coördinaat: 1 m, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL), Hoogte maaiveld in meters: 15.52, Precisie hoogte: 1 cm, Referentievlak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Noord-Brabant, Gemeente: Gemert-Bakel, Opdrachtgever: Goed Wonen Gemert, Uitvoerder: ADC ArcheoProjecten

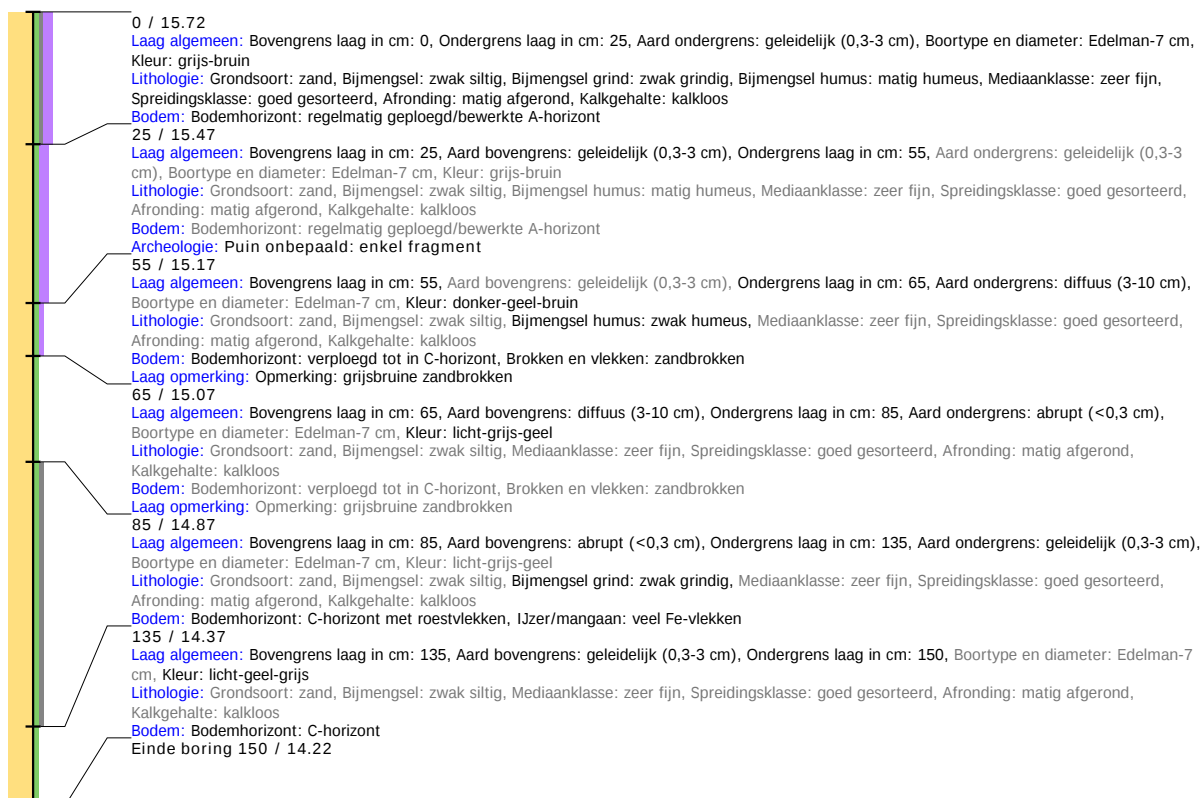

Boring: 003271_4

Kop algemeen: Projectcode: 003271, Boornummer: 4, Beschrijver(s): RMVDZEE, Datum: 29-08-2025, Doel boring: archeologie - verkenning, Einddiepte boring in cm: 150

Coördinaten: X-coördinaat in meters: 175854, Y-coördinaat in meters: 396394, Precisie coördinaat: 1 m, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL), Hoogte maaiveld in meters: 15.72, Precisie hoogte: 1 cm, Referentievak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS

Plaats: Provincie: Noord-Brabant, Gemeente: Gemert-Bakel, Opdrachtgever: Goed Wonen Gemert, Uitvoerder: ADC ArcheoProjecten

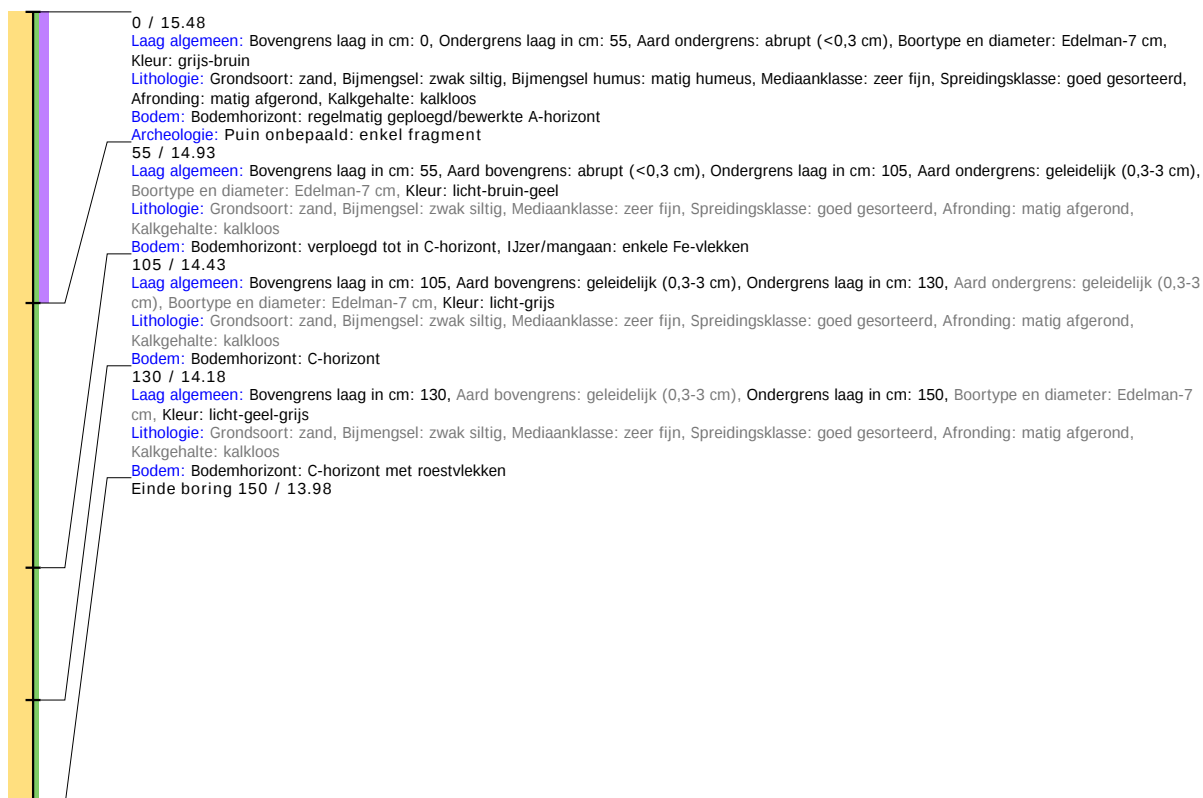

Boring: 003271_5

Kop algemeen: Projectcode: 003271, Boornummer: 5, Beschrijver(s): RMVDZEE, Datum: 29-08-2025, Doel boring: archeologie - verkenning, Einddiepte boring in cm: 150

Coördinaten: X-coördinaat in meters: 175818, Y-coördinaat in meters: 396388, Precisie coördinaat: 1 m, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL), Hoogte maaiveld in meters: 15.48, Precisie hoogte: 1 cm, Referentievlak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS

Plaats: Provincie: Noord-Brabant, Gemeente: Gemert-Bakel, Opdrachtgever: Goed Wonen Gemert, Uitvoerder: ADC ArcheoProjecten

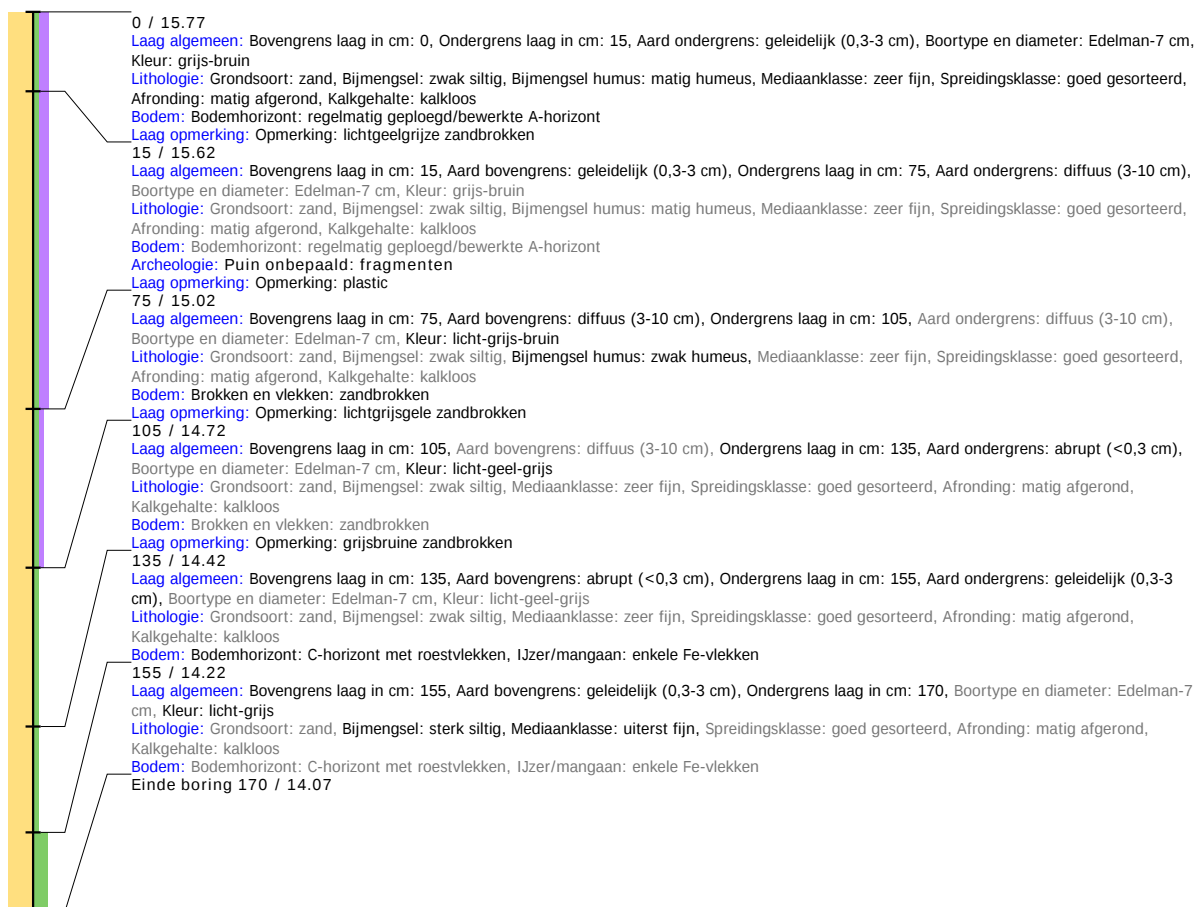

Boring: 003271_6

Kop algemeen: Projectcode: 003271, Boornummer: 6, Beschrijver(s): RMVDZEE, Datum: 29-08-2025, Doel boring: archeologie - verkenning, Einddiepte boring in cm: 170

Coördinaten: X-coördinaat in meters: 175847, Y-coördinaat in meters: 396352, Precisie coördinaat: 1 m, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL), Hoogte maaiveld in meters: 15.77, Precisie hoogte: 1 cm, Referentievlak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS

Plaats: Provincie: Noord-Brabant, Gemeente: Gemert-Bakel, Opdrachtgever: Goed Wonen Gemert, Uitvoerder: ADC ArcheoProjecten

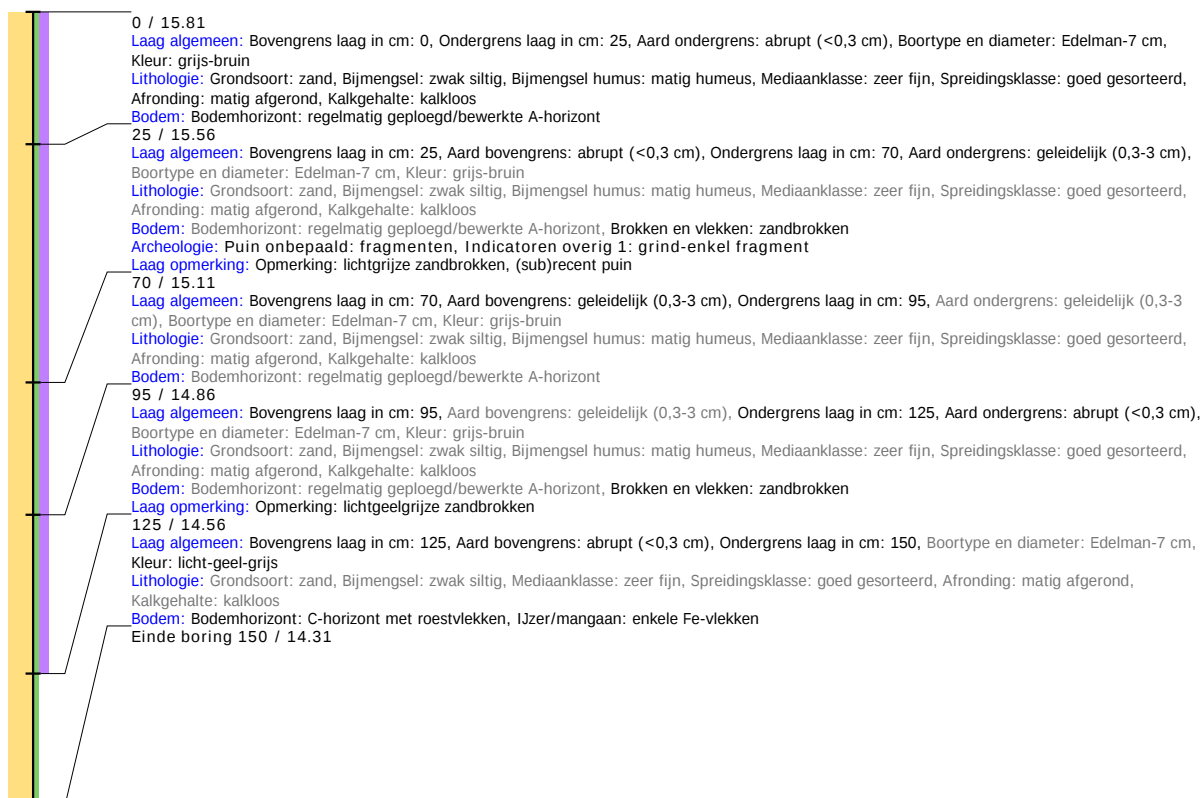

Boring: 003271_7

Kop algemeen: Projectcode: 003271, Boornummer: 7, Beschrijver(s): RMVDZEE, Datum: 29-08-2025, Doel boring: archeologie - verkenning, Einddiepte boring in cm: 150

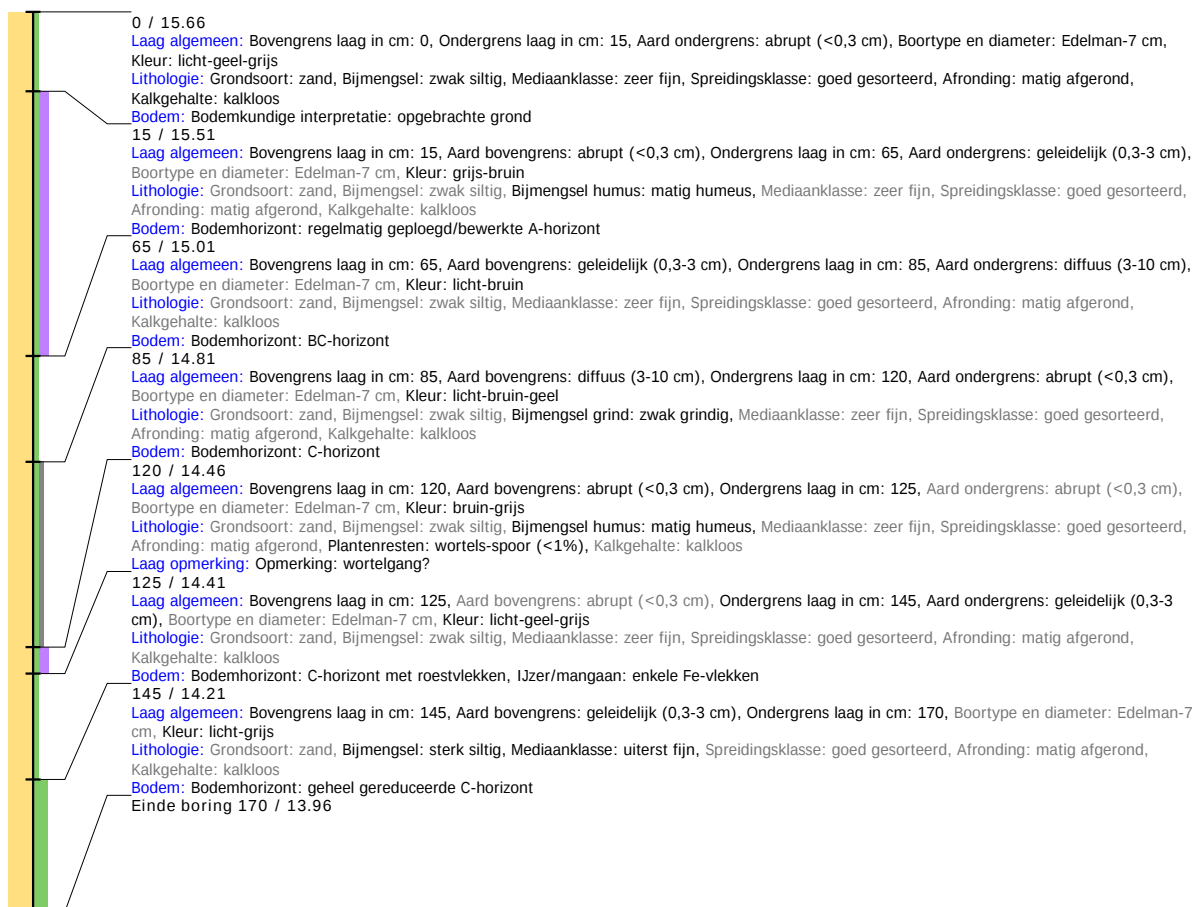
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 175864, Y-coördinaat in meters: 396372, Precisie coördinaat: 1 m, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL), Hoogte maaiveld in meters: 15.81, Precisie hoogte: 1 cm, Referentievlak hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS

Plaats: Provincie: Noord-Brabant, Gemeente: Gemert-Bakel, Opdrachtgever: Goed Wonen Gemert, Uitvoerder: ADC ArcheoProjecten

Boring: 003271_8

Kop algemeen: Projectcode: 003271, Boornummer: 8, Beschrijver(s): RMVDZEE, Datum: 29-08-2025, Doel boring: archeologie - verkenning, Einddiepte boring in cm: 170
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 175880, Y-coördinaat in meters: 396349, Precisie coördinaat: 1 m, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL), Hoogte maaiveld in meters: 15.66, Precisie hoogte: 1 cm, Referentieveld hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Noord-Brabant, Gemeente: Gemert-Bakel, Opdrachtgever: Goed Wonen Gemert, Uitvoerder: ADC ArcheoProjecten

Boring: 003271_9

Kop algemeen: Projectcode: 003271, Boornummer: 9, Beschrijver(s): RMVDZEE, Datum: 29-08-2025, Doel boring: archeologie - verkenning, Einddiepte boring in cm: 70
Coördinaten: X-coördinaat in meters: 175855, Y-coördinaat in meters: 396341, Precisie coördinaat: 1 m, Coördinaatsysteem / epsg: Rijksdriehoeksmeting (NL), Hoogte maaiveld in meters: 15.8, Precisie hoogte: 1 cm, Referentieveld hoogte: Normaal Amsterdams Peil, Bepalingsmethode maaiveldhoogte: GPS
Plaats: Provincie: Noord-Brabant, Gemeente: Gemert-Bakel, Opdrachtgever: Goed Wonen Gemert, Uitvoerder: ADC ArcheoProjecten

